

2
14

26a4
~~So~~

2 400 4

Del Collegio della Comp. de Jesu de V. 7-5284 B.

DE VITA ET
MORTE ILLVSTRISSIMI
SANCTISSIMIQUE PRINCIPIS,
ET DOMINI D. IACOBI, MARCHIONIS BADEN-
sis & Hachburgici, Landgrauij in Sufenberg, Do-
mini in Röteln & Badenuueiler,

ORATIONES DVÆ:

RECITATAE FRIBV RGI IN CELEBER-
rima Schola, Ecclesia, & Reipublica Procerum corona; PRIOR
in Templo à M. Ioanne Bernharo Klumpio Zellenfi;
POSTERIOR in Collegio nouo à Nicolao
Hessero Vdenheymensi:

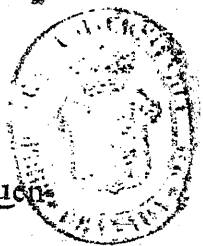
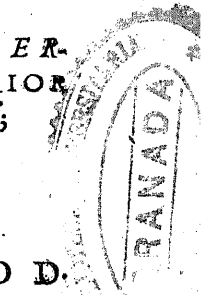
SCRIPTAE AMBAE
A IOANNE PISTORIO NIDANO D.
Serenifs. & Illustrifs. Austriae, Bauariae &
Badenf. P. P. P. Confiliario.

CVM EPISTOLA ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΗ AD D. IACOBVM
Herbrandum, Theologum Lutheranum: ne de praelio hilariter commisso turpi-
ter fugiat: neque per Magistros administratos scurrilis libidinis pugnandum exi-
stimet: sed vt ipse, si gloriam Christi, si studium veritatis, si defensionem pudoris
sui spectare, si vir bonus esse, videri cupit, desertam aliquandiu cau-
sam nouo patrocinio, sed sine scurrili insectatio-
ne tuendam suscipiat.

COLONIAE,

Apud Geruinum Calenium & hæredes Ioannis Quen-
telij, Anno M. D. XCI.

Cum gratia & privilegio Casareae Maiestatis.

REVERENDIS
ILLVSTRISSIMOQVE

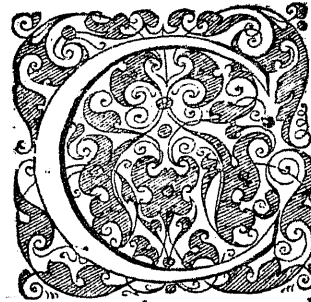
DOMINO, D. OCTAVIO EPISCO-
PO ALEXANDRINO, DOMINI SAN-

tissimi nostri ad Heluetios & vicinos

Germanos Legato, Domino suo

humiliter officioseque

colendo.

V M orationes duas, de vita
& morte Sanctissimi Illustris-
simique Principis IACOBI
Marchionis in publicum re-
ferre constituisssem: Reue-
rendis. Illustrissimeque Do-
mine: nec vellem, vt commu-
nem sine prorsus omni patro-
cinio aspicerent lucem: non
quod vehementer defensionem postularent: sed
quod illum doctorum hominum morem, positum in
ætatis nostræ consuetudine, imitandum esse senti-
rem: visum est cum primis Reuerendis. Illustrissi-
mamque Dom. affari Tuam, simulq; pro studio sum-
mo meo rogare, vt optimi maximique Principis
laudationem, suscipiendam beneuolentia, & com-
plectendam cura, & ornandam autoritate iudica-
ret.

Illa iam ante obitum Illustrissimus Princeps cum
Reuerendis. Illustrissimaq; Dom. Tua iecerat incre-

† 2

dibilis

diſibilis amoris ſemina: & tantis defixerat, tamque firmis radicibus: vt, ſi vixiſſet diutius, ad Illuſtriſs. Dom. Tuam vim vniuerſam amoris benignitatisque ſuæ tranſuſſet: præſertim, cum Celſitudinem illius D. Tua multis affeciſſet maximis ornamentis, ſummiſque beneficijs: nec verbis tantum beneuolentiam, quam tribueret, ſed factis teſtatam reliquiſſet. Memini, quem honorem Reuerendiſs. D. Tuæ, ſi Hachbergam veniret, quod ſingulariter concupiſcebat, voluntate iam ſententiæque ſua decreuerat Princeps: & quomodo beatum ſe exiſtimaret, ſi hoſpitium faceret tanto Viro, tamque ſyncero amico poſſet; cuius interceſſione in paternam gratiam influxerat Sanctiſſimi Domini noſtri Sixti Quinti. Et ſi verò mortem interim Princeps ſanctiſſimè, & ad omnium poſteriorum memoriam glorioſè oppetiuit: nec quod maxima diligentia contendit, in conſpectum venit Reuerendiſs. Tuæ Illuſtriſſimæque Dom. tamen non obſcuris ſignis perſpeximus hætenus, quemadmodum ſemel ex literis comprehenſum, & honeſtiſſimè ex religionis virtutiſque ſtudio conciliatum amorem, iſtis vinculis Reuerendiſs. Illuſtriſſimæque Dom. in animo illigauerit: vt deſſuere maxima longinquitate infiniti temporis, aut deleri obliuione non poſſit: Et plus ſe iam in orbitate, cum ab externo aſpectu noſtro ſubductus Princeps, & perlatus in cælum fuit, quotidie nouis acceſſionibus confirmet: quod uſu venire ſolet sæpenumerò, cum iacturam factam ex amicorum obitu, & memoriam beneuolentiæ, perfectò conſtantique iudicio perpendimus, vt amorem, qui nos cum illis coniunxerat, tanquam nouis facibus accenſum, magis ſuſcitemus, animumque totum appellamus ad eos amandos, ad quos abſtractos à nobis officia reliqua deinde noſtra non proficiſcuntur.

Ita-

Itaque & tunc ſtatim, cum de morte amici Principis nunciatum eſſet, percuſſa Reuerendiſs. Dom. Tua fuit, vt correpta à grauiffimo morbo, vix ſe adhuc recolligat: & diem præterfluere nullum, ne quidem hodie ſinit, quo ſenſum interni doloris, quem inde ſuſcepit, clariffimis ſignis non demonſtret: & quo non de propaganda poſteris Sanctiſſimi Herois memoria, & de fruſtu amicitia tribuendo viduæ & liberis cogitet.

Id cum ſcirem, nihil putauit ab officio me alieno facere meo: ſi librum de Principe ſcriptum, ſub eius nomine, qui vnice illum amaſſet, publicarem: & quos à mutuo aſpectu inexpectata celeritas moriendi in IACOBO Sanctiſſimo Principe abſtraxit, eos ego ante totius mundi oculos in vno coniungerem libro. Deinde meritorum magnitudo, quæ in me Reuerendiſs. effudit Illuſtriſſimæque Dom. Tua, omnino teſtificationem grati animi, memoriamque publicam repoſcebat: vt qui me beneficijs cumulaffer, huic ego, quanquam ad parem gratiam referendam impar, tamen plurimum à me deberi, publico teſtimonio ſignificarem. Nec ægrè Reuerendiſs. Dom. ſpero laturam: cum ad amorem reſpiciet, quo complexa Principem fuit: & cum conſiderabit, non ad tenuitatem meam, ſed ad Argumenti, in quo verſor, præſtantiam, & ad maximi Principis virtutes attendendum animum, & referendam cogitationem eſſe: tantoque magis, cum ad ſcriptionem literaria cohortatione impulſum me feciſſe recordabitur.

Cum enim Germanis noſtris, quàm glorioſè, quantaque in viuendo & moriendo ſanctimonia ex vita mortali in cœleſtem beatitudinem profectus Prin-

† 3.

ceps

EPISTOLA

ceps esset, celeriter paucis chartis legendum dedissem, eaq; in manus Illustriss. peruenissent Dom. Tuæ: meminit quemadmodum continuò vt Latinis literis conuerterem, pro iure, quod in me habet, mandaret, & simul futurum præmoneret, vt res ista accideret omnibus Italis, & ad nostram linguam non instructis pergrata: cui profectò morigerandum summo studio, maximaq; alacritate fuit, vt quanta veneratione à me coleretur, & quàm ad bene humilimeque de illa promerendum paratus essem, luculenta perspicuaque restatione ostenderem.

Fateor ad perfectam dicendi rationem, & ad illam speciem, quam in laudando Principe spectari oportet, me, vt peruenirem, non contendisse: nec voluisse, vt res per se clarissimè ad summam dignitatem lucens, minori alieno lumine, ne quidem si facultatem aliquam in dicendo, diligentia & studium afferre potuisset, inobscuraretur. Illuminari enim verbis res maximæ, & ab omni pene remotæ intelligentia non possunt: & quò plus fuci aspergitur, hoc redduntur deformiores. Itaque in id solum incubui: non vt elaborata oratione illustrarem: quî enim id accidere potuit? sed vt in optimo lumine positas Principis virtutes, quoquo modo literis Latinis proferrem: Et præsertim sic in prima oratione deiectus luctu, & obtritus dolore animus erat, vt ægrè ad aspiciendam lucem publicam attolleretur: neque ad perquirendam artis varietatem conuerti posset: qua in re spero, omnes, qui lamenta nostra aspexerunt, daturos libenter veniam.

Vt verò hebetata maximo dolore acies ingenij, in summa celeritate & occupationibus plurimis intendi

DEDICATORIA

tendi potuit: & vt res per se luminosa, vt sine magno studio hominibus nostris, non ornata pigmentis, sed ad veritatem nudè tradita, proponeretur, dignitate summa flagitauit: sic, quæ de Illustrissimi Herois relicta à parentibus & parva studio, & infusa è coelo sparsaque per omnium terrarum orbem virtute in mentem venerunt, & recordari eousque acerbitas doloris sinebat, subitò in chartas conieci: & distributa per orationes duas, iussi non tantum in Schola nostra ab adolescentibus duobus recitari: sed etiam exscriptas typis, sub nomine patrocinioque Reuerendis. Illustrissimæque Dominationis tuæ emitti in lucem.

Nec iam restat quicquam, nisi vt Illustriss. Tuæ Reuerendissimaque Dom. quod ab initio rogandum duxi, habitas de tanto Principe, & amico Dom. Tuæ maximo orationes; quanquam celeriter & in squalore luctuque communi scriptas, tamen in curam defensionemque suam clementer recipiat, & illa quidem infinitum amorem, quo semel complexa me fuit,tribuendum semper & perpetuandum esse putet: Ego verò ad humiliter eam obseruandam, & ad vniuersum officiorum profundendum studiorumque meorum fructum nullam vnquam significationem intermittam, idque factis magis, quàm verbis declarem.

Deus Pater Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Reuerendis. Tuam Illustrissimamq; Dom. in excelsis positam religiosæ dignitatis gradu, ad defendendam Ecclesiæ Christi contra Hæreticos puritatem, & ad lumen nobis cæteris sanctimonia diligentiaque sua præferendum diutissimè florentem rerum optabilium

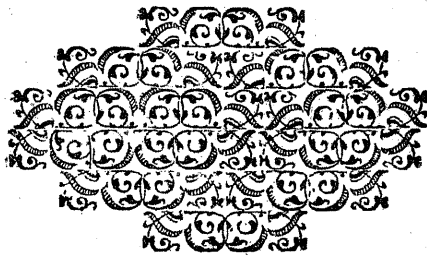
EPIST. DEDICAT.

bilium omnium possessione conferuet: & tandem plenissimam meritorum in Ecclesiam, post decursam maximam ætatem, transferat in calum, ad fruendam laborum, quos hic sustinuit, sempiternam in sanguine Christi mercedem. Amen. Ex Merspurgo; arce Illustriss. & Reuerendiss. D. Austriaci Cardinalis, clementissimi Principis mei, cum in via essem in Bauariam. Anno post Christum natum M. D. XCI. 12. Calend. Martij.

Reuerendiss. Illustrissimæ
quæ Dom. Tuæ

obseruantissimus filius
& seruus

Ioannes Pistorius
Nidanus D.

ORATIO

ORATIO PRIOR
DE VITA ET MORTE
ILLVSTRISSIMI ET SANCTIS-
SIMI PRINCIPIS ET HE-
rois, D. IACOBI Marchionis in Baden & Hach-
berg, &c. recitata in templo Friburgensi in om-
nium istius Scholæ, Ecclesiæ & Reip. Procerum
confessu, cum exequia pro populi christiani
consuetudine magna cum care-
monia celebraren-
tur.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filiarum populi mei. Hier. 9.

Amplissimum enim confessum vestrum: Magnifice Domine Rector: Reuerendi nobilitate, doctrina, prudentia clarissimi & prestantissimi viri, Scholæ huius & Ecclesiæ & Reip. proceres: tuarum lectissima Musarum alumna iuuentus, &

A

VOS

vos omnes, visum fuit Ieremia affari Prophetæ
 verbis: et quod ille in populi sui luctu fecit, & tan-
 quam exemplum nobis ad imitandum exposuit,
 idem nunc in communi maxima nostra acerbis-
 sime facere: eoque cogitationes dirigere curasque no-
 stras: non ut verbis, sed ut lacrymis & lamentis
 perpetuis magnam nostram & Ecclesiæ Christi
 deploremus calamitatem, quam ex morte acce-
 pimus IACOBI BADENSIS, sanctissimi Principis.
 Afflicta sæpe iam multis incommodis Christi
 Ecclesia: diuexata & oppressa arumnis. Germa-
 nia: pereulsa non semel prouincia nostra bello-
 rum tumultibus fuit: sed maiorem cladem afferre
 fortuna rebus nostris, si vim omnem nocendi in-
 cumulim unum congregasset, non potuisset: ne
 quidem si bellum, si vastitatem ditionis, si famem,
 si ceteras offensiones omnes una inundatione, in-
 ditionem importasset nostram. Vna Mors illu-
 strissimi & sanctissimi Principis, IACOBI BA-
 DENSIS Marchionis, (Deus bone, qualis &
 quanti herois?) omnes in se calamitates, et clades
 omnes, & exitia omnia complectitur, quibus
 Reip. Christiana potuit in hoc calamitoso affici
 rerum statu: eaque sola plus nocet, maioremque
 secum

secum ruinam trahit, quam procella & tempe-
 states omnes, quæ in Ecclesiam insania hodie ma-
 xima & furore effrenato ab Hereticis iactan-
 tur. Illa enim sedari prudentia: & leniri san-
 ctitate & deleri atque restingui fortitudine maxi-
 mi Principis potuissent, si vixisset. Nunc mor-
 tuo Principe, hærent calamitates: infixæ in pro-
 uincijs vicinis & conuersæ in ceruices nostras
 sunt: totumque videntur Christiana peruagatu-
 ra religionis orbem: tamen nemo est qui subsidio
 venire: qui depellere calamitatem: qui interce-
 dere consilio, precibus, manu: qui spem nostram
 sustinere: qui fulcire patriam posse videtur. Itaque
 cetera damna, quibus circumfusi à Deo propter
 peccata nostra sumus, & quæ nobis impendent;
 annona caritas, bellorum furores, euerisiones pro-
 uinciarum, hereticorum furia, & alia, maxima
 quidem sunt: sed postquam nostri mors Princi-
 pis interuenit, & Germania orbata tanto pa-
 trocinio & despoliata tam magno presidio fuit,
 creuerunt multo magis: & quæ prius ferri atque
 sustineri humeris nostris posse putabantur: nunc
 sine isto fulcro non intelligo, quemadmodum sine
 exitio Christiana Reip. tolerentur. O tristem lu-

ctum. O importunam calamitatem. O mortem immaturam. O causam maximi doloris. Si tempus ullum unquam ad plangorem nos reuocare & ad luctum debuit: iam certè non lacrymare, sed tanquam fontes lacrymarum profundere, ut Propheta loquitur, & proiecti in squalore sordibusque iacere: & totum complere calum clamore lugubri nostro debemus. Nec enim verbis defleri satis: nec sermone exhauriri doloris magnitudo potest: nimis exilia sunt verba ad testandum sensum acerbitalis nostræ: nimis inepta ad iustè lamentandum tam tristem & tam nobis omnibus exitiosum casum. luctu, lacrymis, querimonijs opus est: non ut partem aliquam cladis istius lamentando consequamur: non ut aequemus dolore calamitatem: id enim fieri nullo potest modo: sed ut tamen melius, quantum doleamus, testemur: & externis maximis inditijs, latentem in animis nostris sensum ostendamus: & iram Dei quæ vehementer exarsit, restinguamus lacrymarum fluminibus. Fortassis enim, si ad squalorem luctumque nostrum respiciet Deus, traduci se ad impertiendam nobis gratiam sinet: & factus mitior, reijciet à nobis humerisque nostris:

stris:

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 5
 stris miseriam: aliumque mittet, qui spiritu mortui Principis animatus, ab omni nos metu calamitatis defendet, et attollet iacentem religionem, & dissipabit furorem hostium. Deducant igitur, ut iterum Propheta utamur verbis, oculi nostri lacrymas; & palpebra nostræ defluant aquis: vocate lamentatrices ut veniant: & ad eas quæ sapientes sunt mittite: properent, & festinent, & assumant super nos lamentum, quia vox lamentationis audita est ex Sion. Dolorem accepimus non consolabilem: Amisimus Principem, qui ad religionem, & Germaniam, & Prouinciã nostram sustinendam humeros subiecturus, & solus omnia confecturus, errorum & furiarum monstra sperabatur. Multa erant, innumera erant, infinita erant: quæ de illius indole, de natura heroica, de virtutum luminibus, de fortitudine, de spiritus sancti præclaris donis, quæ ex callo porrecta & effusa in animum illius erant: de præstantia consilij & ingenij, quæ valebat, expectabamus, quæ, cum in oculis & in aspectu, & in spe nostrâ adhuc essent, incredibilem, uti meministis, pariebant latitiam, ut pulcherrimè à Deo hilarati videremur.

A 3

Nunc:

Nunc postquam illis omnibus, multis, innume-
ris, infinitis ornamentis, una Nos hora in Prin-
cipis morte orbavit: Ecquis ita ferreus, & ab om-
ni alienus humanitatis sensu? Ecquis tam durus
& immanis esse posset, ut ploratum non ederet?
non funderet lacrymas? iacturam suam, & pa-
triam, & Germania, & Ecclesia Christi non luge-
ret? Dicam in hoc conuentu congressuq; nostro:
Magnifice D. Rector, Viri celeberrimi, & vos
ceteri auditores, res tantum paucas, quas amisi-
mus, et dicā paulo explicatius, ut intelligatis: non
ut mœrorem vobis minuam: sed ut dolorem ma-
gis scindam, et augeam: ut cum cōmoda, quæ ere-
pta nobis; cum incommoda cognoscitis, quæ obie-
cta sunt: traditi lacrymis & tristitia, vitam to-
tam in deploranda vestra & in lamentanda Rei
publica miseria ponatis. Deligam ex innumerabi-
li virtutum multitudine, ex vbertate maxima
rerum laudabilium, quæ in Principe erant,
tantum sex capita, nota vobis & in sensibus a-
nimisq; vestris infixæ. Dicam de religionis in-
telligentia, & cura & studio, & profeminatione,
quæ in Principe omnia ad summam gloriam e-
nitebant: Dicam de cultu & veneratione diui-
ni nu-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 7
ni numinis: de mundi despicientia; de sancti-
tate, qua in viuendo florebat: Dicam de ad-
mirabili patientia & pietate, quam in lecto &
in morte obeunda declarauit: Dicam de mag-
nitudine animi & de virtutibus, quas in illo
tum ad bellum, tum ad pacem instruxerat na-
tura, auxerat & amplificauerat vsus: Dicam
de veneno, quo per inuidiam & odium homi-
num, inuita natura, trucidatus, & confectus
est: Dicam de obseruantia & amicitia quam
serenissimis Principibus, Archiduci nostro &
Duci Bauaria clementissimis Dominis nostris
tribuebat: de gratia & beneuolentia, qua Pro-
uinciam nostram, Scholam nostram, urbem no-
stram, nos omnes complectebatur. De his sex,
quantum lacryma mea & vestra permittunt,
differam breuiter & ordine: ut videatis, quare
in funesto luctu lacrymandum omnibus sit: & ut
profusus in istarum sex rerum maximarum or-
bitate lacrymetis.

Vos me, quod maximum in modum et impensè
rogo, attentè audite sine interpellatione: Cognos-
cite lugendi causam, nec hîc tantum & in hoc cla-
rissimo confesso, sed domi & in foro, et in templis,
tum

III.

IV.

V.

VI.

I.

II.

DE VITA ET MORTE D. IACOBI
tum intus in animo, tum foris in oculis, in genis,
in palpebris, in voce, in gemitu, in corporis &
cordis motu, omnibus signis & indicijs ostendite
Deo, mundo, vobis, exteris, dolorem, in quem vos
obitus Principis deuocauit.

I. Perpendemus primo loco studium Principis
in religionem & progressiones, quas fecit, & per-
fectam comprehensionem, quam consecutus est:
Illa enim arbitror, & esse notissima, & omni-
um conscientia memoriaque teneri. Sed repete-
mus paulo altius, ut intelligatis quo initio &
quibus incrementis Princeps ad aspiciendam pro-
cesserit, & ad suscipiendam veritatis lucem. Si-
mulac igitur per Dei gratiam illuminari, & do-
lum Lutheranae sectae praesentiscere coepit; in istam
summo studio incubuit curam: non solum ut li-
bros legeret, qui utrinque de controuersis arti-
culis, literis mandati, in lucem venissent: sed ut
viros doctos audiret, qui rem in ambas partes
perpenderent, & singuli quibus momentis in re
dubia niterentur, coram explicarent. sic enim fu-
turum sperabat, ut negotium, magnis obstru-
ctum difficultatibus, intelligeret multo rectius.
Itaque suis impensis accersuit Schmidelinum, &
biqui-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 9
Herbrandum, Lutherana, Vvирtenbergica, V-
biquistica opinionis defensores duos primarios,
quorum eruditionem & intelligentiam rerum
Theologicarum audiuerat laudari plurimum:
neque dubitauit, ut in admiratione hominum po-
siti esse, & florere doctrina credebantur, sic fa-
cturos, ut primum de Ecclesia Christi, postea de
reliquis articulis ex fundamentis scripturae: ta-
men ut Theologis doctis conuenit: methodice
artificioseque disputarent. Quae expectatio op-
timum Principem vehementer recreauit: cum
speraret, ex ista se dimicatione perspecturum,
utra pars veriore sententiam & scripturae ma-
gis consentaneam sequeretur. Et perfecit qui-
dem ut Badena conueniretur: verum cum biduo
integro videret, quemadmodum Schmidelinus
nos omnes ludificans, refugeret lucem: & instar
tenebricosi Anabaptistae, non scripturae pugnare,
nec in quem sensum valeret scriptura, spectare
vellet: sed sine omni arte & iudicio, proferret
quidem, tanquam inanis Pseittacus, scripturam:
tamen interrogatus, causam non diceret, cur scri-
ptura, quae alium praese, in communi omnium ho-
minum intelligentia, ferebat sensum, in illam

B sen-

sententiam, quæ temeritati Schmidlini & insaniam placebat, conuertenda esset: pertæsus optimus Princeps tam absurda dimicationis, finem ipse colloquendi fecit: & bene delusum Schmidlinum, siquidem meliorem disputandi rationem non didicisset, proficisci domum ad fabriles curas iussit. Fuerunt multi superioribus sæculis hæretici, qui in Ecclesiam Christi turpes sectas & deformes errores importauerunt: tamen omnes argumentis tutari causam, & ex scriptura artificiosè pugnare, videri voluerunt.

Vnus Schmidlinus, in eo totum præsidium collocauit: ut locum ex scriptura, aptum, ineptum: non enim discriminabat: clamosè nominaret: & statim sententiam, quam ipse affingeret, & quæ nec in sono, nec in figura, nec in sensu scripturæ erat, tanquam præstigiator credi iuberet: quicquid contra diceretur, etiam cum planum, perspicuumque factum esset, ineptè & præter rem adduci scripturam: nec conuenire in illud, quod positum in questione & in controuersia erat; id totum Dictator veteratorius, tanquam dialecticum despiciebat; nec reuocari locum scripturæ ad examen religiosæ rationis patiebatur.

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. II
 tiebatur: ne quidem si scriptura verbis sententia Schmidlini euerteretur. Agrum, de quo Christus Matthæi 13. loquitur, magna vociferatione contendebat esse Ecclesiam: nec commoneri se Christi voce sinebat, qui non Ecclesiam agrum, sed mundum esse apertè definiuit, et in medio cursu orationis interposuit: Mundus verò non est Ecclesia: sed est Ecclesia in mundo: quod idem Apologia Lutherana confessionis apertè in 7. capite tradit: cū inquit, agrum mundum esse, non Ecclesiam. Tamen elatè & amplè clamabat fabrilis ineptus declamator, esse sophismata, & esse Dialecticæ damnata artis præstigias: vir omnis literaturæ, et sophismatum, et Dialecticæ, & Theologiæ, & rerum omnium imperitissimus. Verùm de eo nimis multa. Doluit quidem Princeps, tam subito finiri colloquium: tamen quia spè nullā melioris collocutionis ostendebat Schmidlinus, et centies rogatus, in illiterata persistebat & rustica obstinatione: dimisit conuentū Princeps, et miratus sepe multumque fuit, quomodo Vir talis, à quo omnes literæ & artes abessent, illudere eousque mundo et Principes, præstantes viros, infatuare potuisset. Itaque deinde quoties eius memoriã

recordabatur, risit profuse: & nihilominus alios deligendos esse putavit, meliores Schmidlino, qui Lutherana causa fundamenta monstrarent, & an disputando contra Catholicos sustineri possent, periclitarentur. Cogitabat de Hofmanno, de Pappo, de Hunnio, quorum nomina in Lutherana Theologia frequentari cognouerat: sed primum omnium mandabat Prædicantibus, quos per Prouinciam habebat, ut pararent se, totumque Lutherana literatura acumen colligerent, ad Theses de Iustificatione, quæ de illius mandato scriptæ erant, confutandas: permittebat tres menses ad deliberandum: & ut quibus locis vellet, informari se à doctioribus alijs Lutheranis iuberent, & Pappianis & Hunnianis & Herbrandicis auxiliaribus subsidijs causam totam munirent firmissimè. Interim Princeps ipse ad perspicendam omnibus rationum & scripturae momentis causam, totum se tradidit: nec laborem ullum, ut eò perueniret, quò intenderet, subterfugit.

Verum dum tempus disputationi præstitutum appropinquat: & Princeps audiendæ disputationis desiderio inflammatus totus est: res accidit,

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 13
 cidit, nota quidem vobis: tamen non indigna, quæ omnibus significetur. Delectus erat inter sex disputatores, vir doctissimus, aulicus Principis concionator, M. Ioannes Zehenderus, quem in hoc clarissimo confesso videtis, non ut cum cæteris laborem partiretur, sed ut penè solus conflictum subiret. Is saxei Schmidlini in religione mancipium, sic ad eum tanquam ad saxum adhaeserat; ut conuictus veritatis fulgore, tamen aliquandiu damnaret Catholicam religionem: & tum se, tum Principem, in Lutherana retineret & constringeret secta. Tam deformis res est obstinatio: & tantum est, ad errorem à prima aetate assuescere: cum errantes & vaga de Deo & religione sententiæ, tractæ ex prima institutione, & enutritæ consuetudine, & confirmata docentium auctoritate, probabilitatem pariunt: & sub falsa similitudine veri, tanquam visco in animis hærent. Sed dum studiosè nervus omnibus molitur, ut quoquo modo fidem Christi oppugnet, & inferciens argumenta, tanquam rimas expleat Lutherana secta: postquam miseriam agnoscit & nuditatem videt erroris sui; illustratus à Deo per Spiritus sancti gratiam,

14 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
cum fratres Lutherani defensionem secta ab eo
tanquam à patrono sperant, ipse palam falsam
esse Lutheranam, & veram esse Catholicam re-
ligionem enuntiat: & collegas suos ab errore ad
veritatem conuertere studet: & tenebras, quæ in
secta sunt, ostendit clarissimè. Quæ res illos sic
perculit, ut qui prius disputationis periculum
subituri videbantur, nunc à primario fratre
deserti, disputare contra D. Pistorium non
amplius cogitarent, ne quidem si vis à Princi-
pe adhiberetur. Tamen Princeps optimus, qui
nullam horam sine Theologie studio prætere-
sinebat, intermittendam disputationem esse
non iudicauit: & potius quam ut hoc fructu
careret, Pistorij personam, quæ nescio cur à
Lutheranis & ab ipso Pappo ferri non posset,
abesse voluit à Colloquio: tantum ut ad disputa-
tionem veniretur, ad quam animus illius spe-
ctabat semper.

Itaque nouum Catholicum, nondum absolu-
tum ab hæresi, M. Zehenderum obijciendum esse
contra ceteros Prædicantes: et Pappum, tanquam
ducem gregis & caput pugna, associandum reli-
quis esse putabat: & ut minus timerent, curabat
ne in-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 15
ne interesset Pistorius: tamen ut præsens doctus
Catholicus, tanquam testis eorum esset, quæ à Ca-
tholicis creduntur, Magnificentiam tuam, Vir
R. & clarissime, Magnifice D. Rect. aduocabat:
cum à suis Prædicantibus, eorumq; ductore Pap-
po, ut permitteretur, vix impetrasset. Nam R. &
clarissimum Virum D. P. Theodorum Busæum,
in Societate Iesu Rectorem Molsheymeri Scho-
læ, cum casu per Emetingam iter faceret, nul-
lo modo, ut ad audiendum admitterent, con-
sequi intercessione sua potuit, optimus Prin-
ceps. Disputatum quadriduo à Pappo miserimè
fuit: cum tanquam mus in pice implicatus, nec
quomodo Ecclesiam Lutheri sustineret, nec
quomodo è disputatione commodè excederet,
reperire Pappus posset: donec tandem, ut
magnam miseriam, inquam imprudens deuenie-
rat, sine summo ludibrio finiret, trimestre
spacium peteret deliberandi: & tum se pla-
num facturum promitteret, fuisse in decursu
annorum mille quingentorum: Audite Viri
præstantissimi, fuisse in isto longissimo & infini-
to interuallo, Virum unum, unum hominem,
Sanctum Augustinum, qui illa eadem sensisset,
quæ

qua in Augustana nouorum hominum noua confessione sparsa & tradita esse videmus: non quod id facere se posse praesideret: sed tantum ut pudori consuleret suo, & ex Veritatis laqueis, quibus illum ipse Princeps, & Magnificus D. Rector, & M. Zehenderus clausum constrictumque tenebant, quoquo modo exiret. Quamquam enim incredibili humanitate cum Pappo Princeps differebat: tamen harentem in nodis, quibus ipse se implicauerat, sic pressit, ut quid diceret Pappus, non haberet; planeque in Pappos estimationem desuere suam potius sineret, quam ut disputaret diutius.

Discessit igitur inde, quo se profectum nunquam vellet: cum prius disputationem nouam, quam Principem sperare iusserat, & Princeps offerri per Praefectum Varenbulerum clementissimè iubebat, cum Pistorio se subiturum negasset. Verum Princeps & Pappi ineptijs & rationum impedimentis, magis se in religione Catholica corroborans, omnibus iam suis ad disputandum copiam faciebat: alliciebat omnes, in quos incidebat: & sic frangebatur argumentis; etiam Praedicantes suos; ut vim Principis, quam per Dei gra-

gratiam, ex unius anni studio in perspicendis Theologicis Mysterijs assecutus esset, non mirarentur tantum Lutherani & Catholici, sed stuperent: cum Viri Principis, peregrinantis iamdiu ab artium studijs, & militis, viderent facultatem & exercitationem in scriptura, quam totam infudisse in memoriam videbatur: Neque proferebat tantum ut vociferator Schmidelinus, sed accommodabat: aptè distribuerebat: concludendi necessitatem demonstrabat: vitiosè conclusa coarguebat: summi Theologi & acutissimi Dialectici personam, ut sumebat, sic magna cum laude administrabat: ut miraculum non natura, sed caelestis gratiae Principem esse nemo negaret.

Labanti Pappo, cum ex praelio subductus esset, succedere debuit Hunnius: & quia literis vocatus erat, venturus omnino putabatur: sed fortassis quod, quid Pappo accidisset narratione aliorum comperisset, non venit: magnum volumen misit, plenum inanium nugarum: quo se iustificationem Lutheranam magnis radicibus constabiliuisse & infixisse putabat. Illud ipse Princeps, multis praesentibus,

tibus, percurrit: aliquot theses, manu sua, quae adhuc ostendi potest, aptè confutavit: tandem cum ad medium ferè processisset, deploravit mundi infelicitatem & inconsiderantiam, cui imbelles homines tam ridiculis & secum pugnantibus argumentis tam diu illuderent: doluit eòsque se abstractum à Catholica Ecclesia, tam turpiter ludificari. Vidit quomodo Pappus Vvirtenbergicos; Vvirtenbergici Hunnium; Hunnius Prædicantes; Prædicantes Pappum, in fiducia & spei & iustitiæ vocabulis euerterent: & tanquam si studio factum esset, sic alter alterius sententia iugulum incideret: dum hic fiduciam fidelius patentem; ille magis astrictam; tertius effectum fidei; quartus causam diceret; unus Pappus omnia Pappo suo conglutinet, & effectum fidei, & causam, & proprium, & accidens esse, & longius profusam esse fiduciam, & ex eadem radice fluxisse fiduciam & fidem vellet.

Itaque cum Princeps prouideret, ne quidem ab Hunnio impetrari disputationem: redijt ad Superintendentem suum Nyseum: tres novas breuissimas theses misit: eas ut coram D. Pistorio impugnaret; mandauit: & omnino sexta illa
dispu-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 19
disputatione, priusquam totum se Deo & religioni Catholica consecraret, & à religione, quam nemo tueri vellet, discederet, frui se posse gestiuit. Verum & ille scriptis se acturum contestatus, quod per naturam ad eloquendum esset ineptior, recusauit concertationem: neque vel cum D. Pistorio voluit, vel cum M. Zehendero colloqui. Itaque Princeps, cum ineptias Lutheranorum, & tergiversationes & diuerticula videret: cum nihil restaret, quod ad sequendam Catholicam & profitendam religionem absterere vel retardare posset: cum omnes vias confirmandi animi sui tentasset: post biduum, ubi superiorum annorum errores et peccata coram D. P. Theodoro Busæo: quem prius à Colloquio publico remouerat Pappus: Tennebachi effudisset, receptus in gratiam Ecclesie Christi, & liber ab hæresi pronuntiatum, & admissus ad participandum venerabile sacramentum fuit 15. Iulij: primus inter omnes Lutheranos principes erroris hostis, & confessor Catholica religionis: quod in magna ipsius ponendum est laude, & singulari accidit Dei beneficio. Tum verò ad defendendam Dei gloriam magis animatus, cum in prandio

hereticus Catholici Comitum Praefectus accubisset, statim ad eum conuertendum totam curam suam adiecit: & idem postea Sigmaringa summo studio saepe multumq; fecit: planeque sic deliberauerat, quousque uiueret, proficisci ad propinquos Principes, ad quos alioquin interclusa est Catholicis Theologis uia; & ostendere tenebras, quibus eos Lutherus pernicies mundi circumfudisset: & sermone exemploq; suo praeferre lumen, ad aspiciendam fidei nostrae ueterem & perspicuam, & per omnia secula perpetuatam ueritatem. Quare, quia & Princeps erat, & religionis summam consecutus intelligentiam, & acute & copiose & ornate diserebat: ut plurimum comodare Ecclesiae Christi, & prope nostra iacentem in Germania fidem attollere potuisset: ita nunc illius morte Ecclesia Christi, orbata illis omnibus summis, maximisque praesidijs, merito proiecta in squalore & in luctu iacet. Magna iactura est, Rector Magnifice, & Viri praestantissimi, quam fecimus: maior quam ut paucis uerbis explicetur: planeque tanta, ut non sermonem, sed lacrymas, et eiulatus, et gemitus desideret: & lamentis ostendi, non uerbis significari.

MARCHIONIS BADENSIS ORAT. I. 21
 nificari uelit. Amissimus Princeps, qui ad ceteros Germaniae Principes, tanquam Apostolus à Deo missus, proficisci, & obiectos à Luthero & huius patre Diabolo, eripere poterat errores: neq; id tantum auctoritate, quam ex dignitate, in qua natus erat, & ex rerum actarum praestantia tenebat: sed & efficacitate disputandi, & scientia scripturae, & lumine Spiritus sancti, quod mirabiliter in illo erat à Deo accensum. Tametsi enim doctis uiris abundet iam religio Catholica & Ecclesia nostra: nec esset difficile nominare sexcentos, quorum singuli, si audirentur, perspicuitate argumentorum, & explicatio-
 ne scripturae delere Lutheri scurrilitatem, et exhaurire ex Principum animis comprehensos ex illius corruptela errores possent: tamen quae res duae, praeter gratiam & beneficium Dei, ad finem istum consequendum ualent plurimum; libertas in conueniendo & loquendo: & auctoritas: haec ambae eruditissimis uiris nostro tempore desunt, ut ad Lutheranorum colloquia Principum aegre recipiantur: uix audiantur sine offensa: & cum audiuntur, tamen propter anticipationem opinionum, non sinantur liberè profiteri fidem,
 C. 3. & sine

Et sine respectu Principis confutare errorem: neque cum sinuntur, auctoritatem habent, neque vim in dicendo, neque impressionem magnam relinquunt. Ista omnia in Principe nostro non mediocria, sed maxima: non tenuia et abiecta erant, sed summa et illustria: nec iam animo et spe prospicimus alium, à quo idem expectemus, et de quo sperare queamus, quod in isto oculis nostris aspeximus, et audiimus auribus, et attrectauimus manibus nostris. Cur igitur non lacrymis diffueremus? cur non Ecclesie et nostrum lugeremus, tam tristem tamque funestum euentum? praesertim cum illa non sint omnia: super sint adhuc plurima maioris pensis: quibus omnibus una nos mors priuauit IACOBI Principis. Princeps erat: florebat apud propinquos et alios Principes auctoritate: ualebat eloquentia: explicatam habebat religionem totam nostram: tenebras et perspiciebat in Lutherana secta, et uiam tenebat quomodo ostenderet haereticis, et quomodo luce ueritatis illustraret. Ista omnia non solum ex conspectu nostro Mors subduxit, sed sustulit ex mundi huius et aspectabilis caeli ambitu: spemque totam nostram dele-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 23
 deleuit funditus. Reliquit tantum lugubrem perpetuam lamentationem: ut cum commoda consideramus, quibus carendum est: cum pericula, cum damna spectamus, quae ex ista morte ad nos, ad Prouinciam nostram, totamque patriam, affluerunt; omnino necesse sit nos incredibili angore affici, summoque luctu. Quis enim ista, cum animum aduertit, cum adhibet mentem, cum sub cogitationem sensumque subiicit; siccis oculis audiet: nisi truncus, et hostis omnis humanitatis, et aliquis sit Scythicarum gentium stipes? Tamen una solum est causa, quam recitauit: sed tanta profecto, cum in omnes partes, et in circumstantias omnes, recto iudicio, perfectaque ratione attenditur: ut sola ciere gemitus omnium, et totam prouinciam in lamenta et lacrymas projicere possit, quid futurum existimatis, si plures alias causas intelligeris? Nam magna illa quidem, sunt, quae primo loco percensui: sed erant in Principe nostro adhuc maiora: studium summum in colendo Deo: despicientia mundi: contemptio blandimentorum et omnium uanitatum, quae in mundo sunt: feruor ad profitendum Christum: diligentia in propaganda religione: deuo-

deuotio animi ad se totum Christo eiusque gloria consecrandum: fortitudo in subeundis et perferendis omnibus, quae pro Christi nomine offerebantur: & alacritas ad ipsam, oppetendam mortem, si opus esset.

Complecti omnia oratione hac mea non possum: libabo, et tanquam ex magna sylua paucos flores decerpam, ut causam cognoscatis cur iterum lamentari nos oporteat. Parauerat se Princeps sanctissimus, ut totam atque reliquam poneret in cognoscendo Christo, & virtute resurrectionis eius, & participanda societate passionum illius: et in conformanda vita sua ad mortem et passiones Christi, si quomodo occurreret ad resurrectionem, quae est ex mortuis. Id ut faceret, summo studio elaborare cupiebat: planeque in isto se instituto corroborauerat. Itaque cum uxor illius Illustrissima Principissa, afflicta iam et orba marito vidua, aliquando cum Celitudine illius in sermonem de religione delaberetur, & marito amanter obiecitaret, quod per religionis mutationem abalienaturus omnes esset propinquos, & seipsum atque liberos proiecturus in paupertatem: Princeps sanctissimus
statim

statim interpellans, religionem primum defendit, & testatus conscientiam suam, iussit Vxorem bono esse animo: deinde palam prolocutus, quid sentiret, optauit ipse sibi paupertatem & exilium: tumque demum se beatum fore iudicauit, si pro Christi doctrina calamitatem aliquam perferret. Vtinam (inquit ad Vxorem) eò res deueniret, & vtinam istum mihi honorem haberet Deus, ut pro Christo meo tecum & cum liberis nostris è prouincia eiectus, & mendicissimus factus, cogerer ostiatim colligere cibarium panem: quod ipsum aiebat se in summa sua positurum felicitate, & ut Vxor Illustrissima testatur, magna voce animoque constanti sepe confirmabat. Nec enim si non participaret passiones Christi, confidebat se venturum in gloria communitatem.

O vox digna non huius mundi regulo, sed caelesti Principe & caelestis regni et aeternae quietis possessore. Quot putamus sic affectos & sic comparatos esse per Germaniam Principes? ut

D non

non modo patientibus, sed ut hic noster voluit, libentibus et gaudentibus animis oblatam egestatem, et mortem, et res omnes incommodas, susciperent, et mundi opulentiam ducerent. pro ludo?

Nec id tantum ad Vxorem Principissam dixit: surrexit saepe de lecto in medio cursu quietis: et cum ad horam unam, proiectus ante Deum, in pedibus iacuisset, et preces lacrymis diluisset, et lacrymas rursus intermiscuisset precibus: tum stans ante lectum de religione Catholica, et de spe fruenda in Christi merito aeterna beatitudinis, tanquam si in frequenti auditorio verba faceret, sic ad unam uxorem sermocinari copiose cepit: et nihil ad maiorem sibi voluptatem accidere suavius commemoravit, quam si totam vitam collocare in eiusmodi colloctionibus, et multos conuertere ad fidem Christi posset. Itaque tamen si optimam lectissimamque coniugem amabat unice: tamen si contingeret ut ante illum à vita exiret, promittebat Princeps sanctissimus, statim se in religiosam ingressurum esse vitam: non ut ad magnas dignitates conscenderet, quod à se alienum esse voluit: sed ut facultatem haberet peragrandi pedibus

dibus totam Germaniam, et docendi omnibus locis Catholicam fidem. Atque hoc saepe, cum et ad nos ministros diceret, comprobare ad augendam fidem iureiurando solebat. Dixit enim non semel: sed quoties occasio tulit: et dixit cum magna asseueratione, ad magis stringendam fidem, et ut minus esset dubitationis. Eodem modo vsu venit ante propemodum semestre: ut cum praecipuo ministro consilium de mutanda religione, ad quod se non temerè, sed ex perspicentia veritatis, et ad pacandam conscientiam impelli testabatur, saepe multumque conferret: et cum ille pericula multa et multas asperitates fortune narraret, quibus se Princeps prouinciamque suam, si in instituto pergeret, offensus et ab alienatis propinquis omnibus, implicaturus esset: cepit Princeps non nihil stomachari. Et quid tu? (inquit) an me tam putas esse perditum, ut in vniuerso isto negotio ad vllam vel aduersam, vel secundam huius mundi fortunam habeam respectum? & ista minuta adhibeam in consilium? & externa? & aliena à regno Christi?

Ne putes: sic enim sum animatus, aiebat, si Catholicam religionem in partibus omnibus, ut iam de quibusdam perspexi, intelligam munitam firmamentis esse scripturæ & confirmatam septamque perpetuo consensu Ecclesiæ: ut nulla propofita spe opulentia, laudis, gloria, vel rerum aliarum, quæ amatoribus mundi expetendæ videntur: nullo etiam metu obiecti periculi, passurus unquam me sim ab illius professione absterreri, vel cum in cursum me dedi, retardari: ne quidem si mille regna in Lutheranismò, mille mortes in Catholica fide prænuntiarentur: ne quidem si Cæsarem Lutherani, si exulem & mendicum Catholici facerent.

Nec multum dissimile fuit, quod alteri respondit. Volebat vir honestus Illustrissimum Principem permouere, ut in religione procederet.

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 29
ret paulò celerius: et ut magis accèderet, promittebat à D. Sanctissimo, & à reliquis Monarchis incredibilem beneficentiam, si cum Catholica se Ecclesia coniungeret: Id enim agerrimè tulit Princeps, & istis inuitamentis magis se auocari à religione profitebatur: testatus iterum Deum, nec se in his rebus animum ad vilius pecunia vel externi commodi cupiditatem adiecisse unquam: & si Catholicus esset, singulari studio laboraturum: ne beneficium à quoquam acciperet: tantum ne hereticis, suspiciosi hominibus, occasionem præberet, ad calumniandam religionem Ecclesiamque Christi: & ne videri posset ad istas exilitates intendisse unquam animum curamque suam.

Vt autem diligenter præcauit, ne expectatione vilius terreni emolumenti mutasse religionem insimularetur: sic permolestè tulit, quoties eum amici vel D. Pistorio, vel alijs gratificatum esse scribebant, ut in istam se daret viam. Respondit enim, nec tam inconsideratum se, et tam hebetem esse, ut ad alienum arbitrium, in negotio, quod ad eternam vitam attinet, regi se & inflecti sineret; nec sic oblitum esse dignitatis salutisque

sua, ut sine maximis firmissimisque causis à Patris & Propinquorum religione faceret discessionem: sed rem totam se diu animo reputasse: oculos & animum per omnes libros circumtulisse: & multis orationibus atque ieiunijs affectum à Deo fuisse, ut, quid verum esset in fide Christi, plenissime cognosceret. Itaque eos, qui credere nollent, mbebat ad privatam procedere vel literariam, vel inter presentes institutam disceptationem: & periclitari quid posset: tumque iudicium ferre, corruptus à D. Pistorio, an ex intelligentia veritatis et animaduersione tenebrarum, quas Lutherus mundo obiecit, progressus esset ad deserendam nouam sectam, & ad querendam in veteri Catholica Christi Ecclesia aeternam animas salutem. Tametsi verò parum proficeret: nec illi ab opinione dimoueri possent: tamen in omnibus literis, & quoties occasio postulabat, ut etiam in postremis tabulis, & vicinus iam ad moriendum, constanter idem semper & penè iisdem verbis repetebat: & ut conuinceret aduersarios, nullam interdum pratermittebat horam, qua non vel oraret, vel legeret, vel cum Lutheranis Ministris conferret: planeque studebat ut sui faceret

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 31
ceret omnibus potestatem, et liberè iudicare sine-
ret, cæcone impulsu ullius hominis, an illustratio
ne Dei & cognitione veritatis ad sequendam. Ca-
tholicam fidem accessisset. Nec alijs tantum con-
siliium suum probare Princeps, & ut crederent,
persuadere ad veritatem cupiebat: cū momenta
omnia controuersa religionis perspexisset: cum in
re nulla vacillaret: cū animum cognoscenda per-
spicuitate veritatis stabiluisset: tamen ut intus
esset ad omnem conscientia quietem confirma-
tior, existimauit, antequam in Catholica Eccle-
sia societatem nomen daret, adhuc progredien-
dum esse in oratione, & rogandum Deum, ut si
quis error restaret, clementer eriperet, & quic-
quid temere comprehensum esset, id excluderet ex
animo. Nimum enim metuebat, ne velleuter et
inconsideratè fecisse quicquam, vel non satis vias
omnes veritatis perquisuisse videretur. Biduo
igitur integro ante conuersionem (q. Magnif. D.
Rectoris nouit, & Vxor Illustris. & cubicularij
ministri testantur) ieiunitati operam dabat: &
domi cū esset, vel legebat, vel humi procum-
bens orabat: præsertim verò noctem, qua pro-
ximè antecessit, duxit totam in somnem, inten-

DE VITA ET MORTE D. IACOBI
tus in res diuinas, & precatus à Deo, ut remi-
stam Ecclesia, & Germania, & sibi fortunaret,
& gratiam impertiret, ad dignè participandam
Corporis Christi unitatem.

Sic tandem Tennebachum profectus, cum ita
se comparasset, totumque deuouisset Deo, iurat
publicè in Christi fidem, sequè Catholicum mag-
na hilaritate profitetur in aspectu totius Eccle-
sia. Incredibilis tum erat in celo Angelorum &
sanctarum animarum, & in terra omnium qui
sciebant latitia: nuntiatum enim pridie erat per
multa Prouincia monasteria, & per urbem uni-
uersam nostram: nec quisquam erat, qui isto
gaudio nõ exultaret: Ipse Princeps cum primùm
ex templo & ab altari discederet, voluptatem
exposuit, qua in sumptione venerabilis sacra-
menti per totum animum perfusus fuisset: & ad-
didit, tam liberam ab omni cura nunc esse con-
scientiam, ut ab eo tempore, quando adolescens
factus, usum rationis habuit, nullum tempus re-
cordetur, quo intus in animo suo fuerit hilarior,
magisque ab omni conscientia interpellatione
solutus. Putabat, si tum oppetenda mors esset, u-
no itinere & magna constantia profecturum ad
cæle-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 33
cælestium ciuium sanctimoniam. sic sanctam a-
nimam purgauerat Deus: & sic omnes vias
obstruxerat Diabolo, ne commeari ad illam
posset.

Verùm quò magis isto tempore ad hilarita-
tem erecta tota Prouincia, & elata summis gau-
dijs fuit: eò plus nunc dolere & plorare debe-
mus: cum illud, cuius causa tum omnes omnibus
latitijs incessimus, ita subito interuersum, &
pene tam subito ereptum, quàm ostensum fuit.
Vidimus Principem ardentem & inflamma-
tum cura & studio colendi Dei: vidimus fer-
uentem in mundi despicientia, & in sanctè ine-
unda vita: vidimus quemadmodum ex infimo
pectore, omnium virtutum & singularis pieta-
tis lumina tanquam ignes emitteret: nec iam a-
liud quàm calum curaret & sanctimoniam cæ-
lestem, & ut non tantum externa testificatione,
sed interiori munditia Christianus esset & dis-
cipulus Christi.

Talis igitur atque tantus Princeps mortu-
us nobis est: qui puritate vita, deuotione totius
animi, feruore religionis, si vixisset, praluxisset,
& illustri exemplo antecurrisset nobis, ad imi-

E tan-

tandam illius innocentiam: qui sancta viuendi ratione, & assiduitate atque intentione in precibus, Deum placasset: multasque miseras à cervicibus auertisset nostris. Ista nunc felicitate, postquam mortuus est, frui non possumus: eoque iure lugemus, tantum nobis exemplum, tantam intercessionem, tantam gratiam ita celeriter decessisse: et tanto magis, quod non solum, cum firma esset valetudine, sed in morbo toto & usque ad extremum spiritum, usque ad discessionem à vita, semper eundem teneret patientia & sanctitatis & religionis modum. Coniungam duas hic causas, & tum vitæ, tum mortis sanctimoniam una comprehensione concludam: & referam ad unam lamentationem.

Nam ab isto momento, quo morbus primum corripuit, continuis nouem diebus, multis excruciatu doloribus, & afflictus à vehementia morbi, tamen ut in valetudine secunda, cum rectè valeret, totum se mancipauit Deo, & antecellere in virtutis studio concupiuit, sic cum in lecto esset, operam sanè maximam dedit, ne à religione officij sui, et à pietate, quam consecratur, transfuersum unguem discederet: & quamdiu decubuit,

buit, vocem nullam, spiritum nullum emisit, testem alicuius impatientia. Tanquam si omni dolore vacaret, sic ferebat morbum: semper de unica Christi confusus misericordia: in qua sola et animo acquiescebat, et id se facere, verbis testabatur. Sperabat quidem primis diebus à Deo valetudinem: quam illi spem iuuenilis florens ætas, & animi robur, & assiduitas Medicorū, & memoria saepe curati morbi confirmabant: tamen permittebat Deo, ut quod visum esset, de se constitueret, planeque libens sub ipsius se subiciebat voluntatem: paratus ad moriendū, si Deo placeret. Sed postremo quatridduo, cum ingrauesceret morbus, et spem pene nullam retinenda vitæ reliquam esse sneret: nullum diē pratermittebat, quo in conclau iacens in lecto, cum surgendi facultatem non concederet vis morbi, Sacrum non audiret; tanta attentione, ut miraremur omnes: & tamen, quia sanctus Princeps timebat, ne in perpetua doloris interpellatione satis ad orandum paratus esset: iubebat nos compensare, quod de illius diligentia fortassis morbus decerperet. Biduo antequam à vita exiret, venerabile sacramentum ex manu sumpsit Reuerendi & nobilissimi,

Et praeſtantia doctrina, omniumque virtutum
 ſplendore clariffimi Viri D. Adolſi Volf dicti
 Metternich, Canonici Spirenfis, Et iuniorum
 Bauaria Principum in pietate Et moribus auli-
 ci Magiſtri, quem ſereniffimus Dux Bauaria
 ad Principem cum ampliffimo planeque regio do-
 no legatum miſerat. Ibi tum quid acciderit, di-
 cam paucis; ut pietatem perſpiciatis Principis,
 Et immaturam mortem tanti tamque ſancti
 Viri deſcatis multo magis. Cum confeſſus pec-
 cata, cum profeſſus fidem eſſet: cum intentiſſime
 oraſſet: cum religioſiſſime ſacroſanctum partici-
 paſſet Chriſti noſtri Corpus: cum gratias egiſſet,
 Et ad fruendam magis Dei benignitatem, ani-
 mum totum coniunxiſſet cum Deo: attollens pa-
 rum corpus, cepit nos omnes, qui aſtabamus,
 prolixo ſermone Et bonis lateribus aſſari. Is
 quia à multis exceptus Et mandat us literis fuit,
 iam hic recitabitur, uſdem penè latinis verbis,
 quibus ille utebatur germanicis: Audite, Ma-
 gnifice D. Rector, Et Proceres Scholæ, Et Eccle-
 ſiæ, Et urbis clariffimi; audite ſtudioſi; audite
 omnes incredibilem Principis pietatem: con-
 ſtantiam: ſanctitatem: agnoſcite non hominis,
 ſed

ſed Spiritus ſancti motum: conſiderate diligen-
 ter omnia. Itaque ſic dicebat:

Vidiftis, Miniſtri chariffimi, &
 vos qui aſtatis: vidiftis, inquam, vtē-
 tem me ſacramento venerabili pro
 Eccleſiæ Catholicæ laudabili con-
 ſuetudine, quæ iam recepta eſt: vi-
 diſtis quid viatici ad cæleſtem profe-
 ctionem, & ad viam, inquam ingre-
 diar, parandum eſſe putauerim. Te-
 netis memoria, poſtquam ex Dei il-
 luminatione lucem veritatis plenis
 oculis aſpexi, & rem omnibus mo-
 mentis perpendi, quomodo nuper
 admodū, abiurato Lutheraniſmo,
 ad Romanam Chriſti Catholicam
 perennem acceſſerim, & per omnia
 ſæcula progreſſam Eccleſiam: quod
 vt mihi iucundiſſimum accidit: ita
 gratiſſimi animi ſempiternam me-
 moriam non video quomodo Deo
 ſatis teſtatam relinquam. Eum in

animam meam testem inuoco: nūquam me in religionis tractatione, authoritate vel D. Pistorij, vel alterius hominis fuisse permotum: nunquam ad dignitatem vel honorem mundi respexisse: nunquam ante oculos opulentiam vel externum commodum proposuisse: sed tantum ex Spiritus sancti impulsu fecisse ad Dei gloriam omnia quæ feci: cum prius firmissimis testimonijs Scripturæ & Ecclesiæ, post multas preces & ieiunia mentem meam pacassem, & clarius meridiana luce cognouissem, falsam esse Lutheri sectam, & veram esse Catholicæ Romanæ Ecclesiæ fidem.

Ac utinam non eousque procrastinasset religionis professionem meam. Fateri enim debeo, ante prope modum semestrem vidisse me multos Lutheri errores, & perspicuam
fidei

fidei Catholicæ veritatem: sed ne in hominum reprehensionem, & in suspicionem leuitatis incurrerem: & ut teneram cōscientiam maioribus radicibus defigerem: sustinui me ab assensu, nec enuntiaui statim quid intus crederem: quod tamen si optimo abs me factum est animo: tamen vereor ne hunc mihi morbum tanquam penam istius silentij imposuerit Deus. Quo magis vos rogo, ut intuentes in exemplum meum, conuersionem vestram ad Romanam Catholicam Ecclesiam acceleretis, postquam clarissimum est, & omnidubitatione caret, falsam & damnatam esse Lutheranam sectam: & in sola Romana Catholica fide & Ecclesia & religione viam patere, ad fruendum meritum Christi, & ad parandam animæ salutem.

Id igitur (*aiebat Princeps*) quaeso, vobiscum

biscum considerate: & me tanquam
 Catholicæ Romanæ Ecclesiæ ciuem,
 præclara conscientia sine villo angore
 vel perturbatione mortuum, quo
 ties opus erit, testimonijs vestris o-
 stēdite. Ista enim fide & subire mor-
 tem, & procedere ad Christi tribu-
 nal, alacri & erecto animo cogito: ex-
 spectans ab ipsius gratia & miseri-
 cordia per crucem, quam pro me cō-
 scendit, & intercessione huius fidei,
 possessionem cælestis regni: quod
 me sperare conscientia iubet, quam
 iuro, nunquam ita fuisse pacatam,
 & liberam ab omni morfu, atq; nu-
 per post Tennebachicam conuersi-
 onem esse cœpit. & iam est multò
 magis: postquã me de nouo sacerdos
 cælesti pabulo refecit, & sic anima-
 uit: vt libentissimè, si Deus iam iuf-
 ferit, in cælum migrare, & postre-
 mam horam vitæ meæ conficere cu-
 piam.

piam. Itaque Catholicus sum, Ca-
 tholicus semper ero, Catholicus vi-
 uam, Catholicus moriar, sic me Chri-
 stus iuuet, ad cuius tribunal, maxima
 voce iam omnes cito, qui mortuum
 religionis nomine criminaturi sūt,
 quasi in conuersione mea ad causam
 aliam, quàm ad solam animæ salu-
 tem respexissem. Id enim si feci, non
 recuso quin æternam pœnam iudici
 Christo dependam.

Alioquin quod ad religionem
 Catholicam in Prouincia mea insti-
 tutam pertinet: confidite, confidite
 (*dicebat*) tametsi mors oppetēda mihi
 sit, tamen Deus dilabi non sinet: mit-
 tet alium, qui rem à me sanctè incho-
 atam, ad optabilem exitum perdu-
 cet, & Catholicam Romanam reli-
 gionem ad Dei gloriam in hac Pro-
 uincia propagabit, atque fulciet. De
 eo certus sum: & vos volo eorum
 F. quæ

quæ iam vaticinor, suo tempore recordari.

Atq; hæc hæctenus sanctissimus Princeps cum ad moriendum vicinus esse videretur, clarissima voce, tanquam si optimè firmissimeq; valeret, magna sermonis constantia, & incredibili animi gravitate eloquebatur. Vos verò, Viri magnifici et amplissimi, quibus animis illos, qui ad lectum assistebant, & quorum aures sanctissima plenissimaq; religionis oratio circumsonabat, quomodo affectos fuisse putatis? An creditis tenuisse lacrymas? cum optimi Principis paulo post morituri extremum, ut existimabant, tam sanctum audiret, tamq; gravem sermonem cum alacritatem, quam in obeunda morte præ se ferebat? cum constantiam in profitenda religione viderent? & cum ista omnia non ab homine, sed instinctu afflatuq; divino sine dubio effundi cognoscerent? Vos ipsi, cum hæc à me recitantur, vix ut video, influentes in oculos lacrymas, & ne vix quidem reprimitis: quid ab illis factum esse iudicatis, qui presentes & Principem, & sermonem, & vim impressam in sermone, tum oculis aspiciabant, tum hauriebant auribus, & cognoscebant animo?

Tamen:

Tamen postridie illius noctis, 16. Augusti, recollegisse se Princeps et spem significare melioris valetudinis putabatur: ideoq; quod firmior esset, tabulas exarari iubebat, in quibus ultimam voluntatem inscriptam heredibus relinqueret, quid de se, quid de vidua, quid de liberis, quid de religione fieri post obitum vellet. De sepultura sollicitus erat: non ut sumptuose cum solenni pompa efferretur funus: id enim studiosè prohibuit: sed ut Badensis in loco Catholico, Cæremonijs omnibus Catholicis, pro Catholica Romana Ecclesiæ consuetudine, corpus humaretur. Hoc & voce gravissimè mandabat, & in tabulis consignari volebat, ne intermitteretur. Reliquum tempus istius diei ponebat in Colloquio, sed paulatim spes temere nobis iniecta iterum defluebat. Noctem totam in somnem duxit: sæpe ad orandum cohortatus astantes. Insuper etiam si fortassis impatientia signum daret, id officij commonerent, et ad patienter perferendum morbum reuocarent. Mane ut illuxit, cum se toto corpore debilitatum, elisis omnibus corporis nervis, sentiret, de solo ventriculo querebatur: manum in thoracem incutiebat ad cordis regionem, ubi se adhuc vivere

F 3

testa-

testabatur: Principissam Vxorem, ne se nimium excruciet, & ut spei, quæ in ventre esset, parceret, amanter rogabat: cum ad propinquum suum, illustrem Comitem Zolleranum. Carolum, quem tanquam fratrem unice amabat, cum ad reliquos aspiceret, vultum sic dirigebat, ut ridere videretur: sed cum succum Cydoniorum, quem ventriculi causa sumpserat, vomitione reiecisset, suspicatus id, quod res erat, appropinquare mortem, iussit Sacrum iterum à Domino Bauarico legato ante se, & in conspectu fieri, & ad rem adhiberi celeritatem. Finitum erat Sacrum, in quo attentissime orauerat Princeps: & Litania germanicè erat ad pedes Principis ab omnibus recitata: cum venerabile sacramentum secundo porrigi sibi cuperet: ubi primum confessus & absolutus, tamen antequam sanctissimū Christi corpus hospicio corporis sui acciperet, peccatum unum quod in prima confessione non venerat in mentem, de nouo recitat: et elocutus esset publice, nisi Ministri secessissent. sic enim affectus erat: sicut pridie palam ad D. Pistorium dicebat: ut nullum peccatum, quod quidem repetere memoria posset, calare sacerdotem.

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 45
tem vellet. Quid, inquit, an erubescam meas in sacerdotis sinum infundere turpitudines, quæ & iam Deo, Angelis, & omnibus Sanctis in cælo perspectæ sunt, & aliquando ante totius mundi oculos in extremo iudicio in publica luce sistentur?

Itaque cum venerabile sacramentum ad lectum deferretur, utrumque brachium pandens, tanquam obuam Saluatori suo processit: & hanc dixit salutem esse solatiumque suum: tum omnes ad intercedendum apud Deum cohortatus, ut dignè sacramento sanctissimo fruereetur, præeuntem verbis sacerdotem, Bauaricum legatum secutus diligenter est, & incredibilem deuotionem in sumendo, quod accidit circa decimam, ostendit.

Vt sumpserat, plena & suavi voce, Deo Patri gratias agebat, quod liberum factum à Lutheranis crassis diabolicis tenebris & erroribus, in quibus spes nulla aeternæ salutis esset, adeo clementer ad Ecclesiam adduxisset Catholicam, in qua profitebatur, se constanter usque ad ex-

tremum è vita discessum persequatur: & non huius voluntatis sententiaque sua tantum, sed etiam quod hilari optimaque conscientia sine ulla offensione, & sine ullo sensu tentationis moreretur, testes tum ceteros esse, qui astabant, tum ministros Lutheranos suos iubebat: id quod isto die sæpenumero rogabat, ut omnes de summa alacritate conscientia, & de fiducia, quam in Christo redemptore ad spem certam æternæ salutis collocasset, testimonium mortuo diceret. Patebat enim iam cubiculi ianua, & ut plus esset testimonij, liberè accedebant oēs, qui in aula erant, quot quidem angustia loci admittebat. Inter eos casu Princeps nobilem Cubicularium, Laurentium à Rixleben, quem magna gratia complexus semper erat, aspexit, & quia conversionem eius singulariter sperabat, iussit, ut commonefactus exemplo suo professionem Catholicæ religionis, quæ sola viam ad cælos patefaceret, non nimium diu differret. Deinde sæpe multumq; ad Deum ingemiscens, & se post Confessionem & usum sacrosancti Sacramenti pacatissimum esse testatus, rogavit Bauaricum Legatum D. Metternich, ut id quod faciebat non inter-

mit-

mitteret, neq; à latere suo pedem unum proferret. Itaq; D. Legatum, cum promississet, Princeps circumplexus, gratias habuit pro benevolentia, & pro ubertate solatij, quo illum toties iam & tam religiosè recreasset. Deinde verò vocans, ubi Lutherani ipsius Consiliarij essent: cum accessissent ad lectum, dextram porrigit, & extremam salutem dicit, & à tenebricoso turpissimo diabolico Lutheranismò profugere iubet. Interim D. Legatus & M. Zehenderus legebant & recitabant multa, quæ per scripturam sunt, & præsertim per psalmos de spe vitæ æternæ, & de Dei in Christo misericordia sparsim tradita: et orationibus præibant: et confirmatissimum Principem magis ad attollendum in cælos animum, et ad infigendam in Christo fiduciam erigebant, lacrymantibus omnibus, qui circumfusi per cubiculum erant, & sanctam Principis hilaritatem in ipso mortis ingressu videbant. Iam enim signa mors non obscura impressionis suæ dabat: & D. Legatus Bauaricus præfatus ad capeendam vitam sempiternam, et ad ascendendum in cælum Principem vocari: monuit ut terrenas curas oēs excluderet ex animo, & totum se occupationibus diuinis occuparet.

Ibi

Ibi tum sanctissimus Princeps intuens in Legatū querit; An igitur adesse tempus illud omnino putaret? Et cum D. Legatus adesse confirmasset, laudabat Deum Princeps, quod ad meliorem vitam, & ad fruendum perpetuum Christi aspectum, & ad societatem caelestium civium transferret: sequē prorsus vacuum esse, ut semper in morbo fuerit, ab omnibus mundi negotijs, & totum versari in caelestium rerum meditatione dicebat: hoc unum expetens, ut dissolueretur & esset cum Christo.

Rursus morientem interpellat D. Legatus, et Christum Salvatorem nominat, qui cum omnibus Angelis & Sanctis obuiam nunc procedat ad animam illius magno triumpho ducendam in caelum. Quod cum inter moriendum audiret: videre se Christum Salvatorem suum adhuc satis clarè confirmavit, & illa postrema emissa voce, complicatis manibus cum supinus iaceret, caput nonnihil inflexit in latus, & tanquam si somnus eum completeretur, immobilis & quietus permansit: non quidem tum statim mortuus: spiritum enim adhuc lenissimè & per intervalla ad quadrantem horæ ducebat: sed tamen partem

partem corporis nullam, non modò non torquebat, sed ne quidem movebat: ut donec sanctam animam Deo redderet, nullum filum in lecto agitari, nulla pars corporis iactari vel transferri, nulla vena contrahi, ipsa facies, os, oculi, nares, in uno statu consistere animadvertenterentur.

Postrema verò spiratio in undecimam ante meridiem horam incidit: ut simul & hora audiretur, & sanctissima anima de corpore ad Deum per triumphum in Christo discederet: 17. Augusti: cum vixisset Princeps annis viginti octo, duobus mensibus, duodecim diebus. Natus enim erat Pfortzemy Anno post Salvatorem Christum editum ad huius vitæ & lucis huius usuram 1562. Maij 26. die pro veteris Calendarij ratione, & hora quarta ante meridiem.

Et ille quidem in caelum recto itinere proficiscebatur: quod qui dubitat, Deum in caelo esse dubitat, sequē magno scelere obstringit. Cateri verò, qui in cubiculo & in aula erant, ploratum magnum edebant, lacrymis per genas profusis, & sublato in caelum clamore: non quod pulcherrimam mortem & discessionem in caelum

invidere optimo laudatissimoque Principi: verum quod miseriam animo reputarent, inquam eos & totam Germaniam Deus obitum talis herois, & tam sancti Martyris coniecisset. Deslebant orbitatem suam & calamitatem patriæ: dolebant tantum solem, tantum ornamentum, tantum lumen ita subito & in primo pene fulgore restingui, & ex oculis mundi ostensam de cælo spem, tam celeriter subduci & deleri. Repetebant memoria vim eius in disputando: alacritatem in docenda fide: libertatem in commonendis propinquis: sanctitatem in ponendo alijs exemplo ad imitandum in vita: recordabantur ieiunia, preces, sermones, animi deuotionem, quibus antecellere nobis alijs cœperat: considerabant summam patientiam in sustinendo acerbissimo diuturno morbo: hærebat adhuc in oculis, & in animo contemptio mortis & amor Christi, & in Christo cupiditas comæandi in cælum: videbant mortuum tanquam somno oppressum, ut multi pene mortuum esse non crederent: metuebant ne religioni Catholica, cuius semina vix in Prouinciã suam Princeps

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. II
ceps infoderat, à successoribus in primo flore incommodaretur. Ista cum perpenderent, & cum incommoda cogitarent, quæ mors illius profeminatura in Germaniam esset: quomodo, putatis, repressissent lacrymas? Quis nostrum cum seipsum excitat, abstinere iam adhuc à lamentis potest? Mortua videtur salus esse Germaniæ: & quis non lugeret? Cecidit corona capitis nostri, chorusque noster conuersus in luctum est: & erit aliquis, qui non gemat? qui non ploret? qui magnitudine doloris non eiulet? mortuo Principe & ipsa prope cum Principe mortua religio? Inficiari enim non debemus, mortuum esse exemplum pietatis, amplificatorem religionis, documentum sanctimonie, patronum fidei, & totius spem Ecclesiæ. Sed ut video, incendere vos ad dolorem, & exagitare luctum vestrum nihil opus est. Intus lacrymas vobis dolor & gemitus exprimit: ipsi quantum lugendum sit, animo menteque vestra lustratis. Progrediamur igitur.

Audiistis spiritualia & cœlestia, in quibus excellebat Princeps, & studebat indies ut IIII.

ad gloriam Dei splenderet multo magis. Ad-
dam aliquid quarto loco de mundanis: de illis,
quæ ad huius mundi incolumitatem directa, &
in illo Principe illustria ad summam gloriam
erant, quæ aliquos vestrum fortasse plus mo-
uebunt.

Vt multos triumphos ab hostibus ageret, &
sæpe cum hoste tanquam ductor exercitus, tota
acie dimicaret: non sinebat occasio: quam ut
consequeretur, optabat semper. In Coloniense
bellum iuuenis erat viginti annorum suis im-
pensis profectus, ut rudimenta militia isto loco
poneret: quod in bello, quamquam cum hoste pug-
natum nunquam fuit, tamen in obeunda mili-
tia, obstupuerunt omnes veteres duces qui vi-
derunt. Sed de isto nihil dicam fusius: quod ipse
postea, quousque vixit, doluit, & ætatis vitio
studiorum militia excusavit.

Rediit secundo ad bellum in Coloniensi agro
gerendum. Nonesium, urbs Electoris Coloni-
ensis: inter quem & Principem nostrum inter-
cessit propinquitate sanguinis primum concilia-
ta, postea officijs & studijs ad summam aucta
fraternam benevolentiam amicitia: venerat in
Holan-

Holandicorum Statuum potestatem insidijs Scher-
ckij & Cluthij. Eam ut Hispanicis armis per
Parmensem Ducem reciperet, summo studio
elaborabat Reuerendissimus & Illustrissimus
Archiepiscopus & Elector: nostrumque Prin-
cipem rogauerat, ut aliquot equites Germanos
ad urbem obsidionem afferret. Morigerari Prin-
ceps debuit multis nominibus. tum quod propin-
quus Domini Electoris esset, & tanquam fra-
ter à Reuerendissima illius Celsitudine amare-
tur plurimum: tum quod stipendium annuum
constituerat Elector, ut mille equos, et signa vi-
ginti peditum pro Episcopatu duceret Princeps,
quoties opus esset: eoque cum equitatu venit, &
ad Parmensem, quem Ducem belli imitandum
sibi proposuerat, sic adhesit, ut discederet pene
nunquam. Surrexit ante lucem ut obambulan-
tem in castris, & circumspicientem de rebus
necessarijs sequeretur: nec abcessit, nisi cum ut-
trunque nox intempesta ad somnum vocaret.
Observabat quid faceret: audiebat consilia: cog-
noscebat machinationes: progredientem ad por-
tas hostium comitabatur, non sine utriusque pe-
riculo, cum insidiosè hostis pactionem violaret.

& tormenta disploderet: planeque omnibus curis attendebat, ut ideam perfecti Ducis, quam in Parmensi expressam esse sciebat, animo comprehenderet, & includeret in memoria. Occupata urbe cum Parmensis ad vicinam aliam urbem Bergam Rheni progredieretur, rursus insecutus est: nec domum rediit, nisi soluta obsidione, et admissio in hyberna milite. In eo bello ad perspicendam rem militarem profecit plurimum: & ut natura factus erat ad militiam, et valebat ingenio: sic existius summi viri disciplina, breui capita & momenta maxime gerendi belli cognouit.

Non ita multo post, cum domum reuertisset, & Germanus Hugonoticus miles in agro Argentinensi & Alsatico crudeliter saeuiret, vidistis omnes, quemadmodum ea quae apud Parmensem didicerat, in usum vestrum conuerteret, & vestro illustrissimique fratris auxilio distineret hostem, ne ullo loco, Principi nostro & foederatis noceret. Itaque Lotharingiae serenissimus Dux excitatus rumore, qui per Germaniam de istius propinquisui Principis scientia militari & alacritate & fortitudine percrebuerat, Ducem illum praeter ceteris delegit, quo in
militia

M ARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 55
militia uteretur: & liberali constitutione annuae pecuniae transiegit, ut quoties moneretur, equites mille, & peditum signa 20. Lotharingico stipendio sub suo ductu colligeret, et in Lotharingam inferret. Vix vero pactio inter Lotharingum & nostrum Principem interuenerat: cum offensus ab hoste Lotharingus, Principis nostri militiam requirit: non ut toto isto numero, nec ut ipse militaret: sed ut 5. signa pro illius temporis occasione mitteret. Misit Princeps lectissimum militem, & postea addidit signa alia 4. ipse profectus non est: quod Lotharingus non vellet; nec dignitas Principis permitteret; nec facta pactio iuberet: tamen & consilijs suis absens rexit exercitum, & interdum praesens prouidit, ne quid damni caperet. Istius Germanici militis celebritatem, quam hoste vincendo, & capiendo Iamesio adeptus fuit, explicatam habetis omnes: scitis quem terrorem hosti incusserit, qua laude affectus ab ipso sit Lotharingo; ut si pauci milites isti non fuissent, vix Prouinciam suam contra hostem Lotharingus defendisset. Quatuor ex illis 9. signis missa subsidio Duci Cenomano in Galliam, & profecta cum filio Lotharingi,
quan-

quantam & quàm laudabilem impressionem in Navarrenâ Castra ad sempiternam Germanici nominis laudem fecerint, sensit magno cum incommodo Navarrus Rex: ut si non profugisset, aut ut maximè fugisset, si à nebuloso aëre tectus non fuisset, una exigua Marchicorum militum manus eo die & Navarrenum & copias eius delevisset, & finem belligerandi fecisset in Gallia. Enituit tum rursus oppressa aliquamdiu, & inobscurata Germanicorum militum virtus: eoquè modo parva Principi nostro magna fuit gloria. Etsi verò postea, cum Lotharingus plena stipendia in undecimum mensem non solueret, pars aliqua gloriosa istius militia, quæ paupertatem et iniurias omnes ferre diutius non volebat, turpiter dilaberetur, & superiorum mensium laudem postrema discessione corrumpere: tamen hoc nocere Principi optimo, qui & Lotharingum sapissimè monuerat, et militem discrimine capitis sui, & deuotione fortunarum omnium, in militia sacramento continere cupiebat, non debet: nec culpam vel militum vel aliorum, qui tumultuantem exercitum mature non mitigabant, conuenit conferre in Principem,

cipem, qui ista præuiderat, & utrinque dederat operam, ne quid peccaretur: sicut illa de re spero neminem esse, qui Principem nostrum insimulet; qui de alieno peccato reprehendendum esse putet: qui non dico culpam, sed ne quidem suspicionem erroris, habere in illo sentiat. Res perspicua est & posita in meridiana luce: nec excusationem requirit, nec ornamenta verborum desiderat: nec nocuit Principi, cum uiueret, quin à multis Monarchis ad militiam liberalissimè expeteretur. Verùm is se Hispano Regi cum primis propter propinquitatem generis & bonitatem causa, in qua versatur, addicere cogitabat: tantoquè magis, quod ex Vxoribus bonis Vasallus & in fide regis esset: & profectò si vitæ cursum tenuisset diutius, superasset in militia ducenda Principes omnes. Natus erat ad bellum: & ad illud honestè gerendum tota animi inclinatione propendebat: perferebat patientissimè labores omnes, famem, sitim, frigus, aestum: pedes obibat castra: excurrebat ad hostis inquirenda consilia: periculum nullum formidabat: in acie & ducebat cæteros, & cum necessitas postularet, militis ipse stationem & munus suscipiebat: stude-

bat ut labore & excubijs vinceret: somno in castris indulgebat nunquam, & vix vestimenta, nisi cum exercitum securum esse sciret, de corpore ponebat: & in summa, arte militandi & administrandi belli cum explicatam uniuersam habebat, tum vsu & tractando sine tadio, sine molestia subibat: Amabat bonos milites: compellabat humaniter: eorum sibi salutem magis quam suam curam esse & verbis significabat, & ostendebat factis: eaque ratione omnium bonorum animos sibi deuinciebat: vitiosos grauitate cohercebat: nullum intermittebat maximi Imperatoris et fortissimi militis officium, nullamque bene gerendae rei occasionem. Atque haec omnia in ista aetate, in qua mortuum esse audiuitis, cum vix vir factus esset. Quid existimatis facturum, si processisset longius, & artem quam ad naturae felicitatem adiunxerat, corroborasset maiori vsu? An censetis veterum & nouorum hominum potuisse tractandis armis, & administrandis militaribus copijs, et gerendo bello, & conferenda manu, & fortitudine animi, et celeritate consiliorum, & prudentia anteferri quenquam? Nec bello tantum eminebat.

In pace, Deus bone, quantus & quam excelsus.
Prin-

Princeps erat? Valebat non magno adhuc vsu rerum, sed summo acumine ingenij, & incredibili perspicacitate, et intelligentia plurimarum rerum maxima, exquisita prudentia, & eloquentia singulari. Nihil erat tam abstrusum, quod si tenuiter explicatum esset, ipse motu ingenij & celeritate natura non statim percurreret: nihil tam arduum, quod vestigandum non putaret, & quod, si animum parum intenderet, non assequeretur: nihil sic inuolutum, quod cogitatione non euolueret. Vidimus ex tenui principio quomodo res reconditas industria sua perquireret, & tanquam si in Scholis Philosophicis consenuisset, magna cum delectatione explanaret. In mechanicis, quae studio suo et meditatione sine alieno adminiculo inuenit, mirabitur antiquitas. In dandis consilijs superabat omnes, & ad quas res prudentiam applicabat suam, illas eousque persequebatur, ut iudicandis et ponderandis rebus nihil cuiquam faceret reliquum. Audiebat placide quid quisque iudicaret: Multa saepe, in quibus alij subsistebant, ille celerrimam adhibens iudicij sui normam, ad meliorem rationem dirigebat, & explicabat errorem, grauius sapienter ornatè. Singularem enim erat in dicendo consecutus facultatem, ut ad

omnia, qua mente perspexisset, accommodare orationem splendidam, tum loquens, tum scribens posset: sicut multas ipse literas ad Viros Principes sine cuiusquam ductu præscripsit.

Laboris erat patientissimus: cum subditorum causa cognoscerentur, cum res magna in deliberationem venirent, solebat interesse consilij, nec nomen suum in literis unquam inscripsit, nisi prius inter legendum momenta secum rationum diligenter expendisset.

Supplices libellos à civibus recepit ipse, et ut in tota vita consuetudine, sic etiam ista in re affabilem se esse voluit. Illucebat enim, quod scitis, in eo, inter alias Virtutes Comitatus, digna Principe: et cum omnibus vitijs bellum indixisset, tamen nihil alienius, nihil magis disidens, et pugnans à suavissima ipsius natura fuit, quam fastus et superbia. Intus anteponebat se nemini: etiam cum foris ordinis sui dignitatem gravitate aspectus ornaret. Sensit istam humanitatem et suavitatem morum Doctor Pappus Argentiniensis Lutheranus Ubiquisticus Theologus: quem in Colloquio Emetingano benignissime semper allocutus, iussit in initio pugna om-

nem.

MARCHIONIS BADENSIS ORAT. I. 61
nem de se sperare benivolentiam: et voluit non ut tanquam Principem inter disputandum coleret, sed ut Theologum Lutheranum, ut equalem, ut plebeium hominem, ut aliquem de Ministris Prædicabilibus, collegis suis, tractaret: tantum ut teneret modestiam. Vtraque enim virtutem à puero sectatus Princeps magno studio magnaque cura fuit: ut et humanitate, et affectuum atque cupiditatum moderatione excelleret: eousque ut et ira sceretur rarissime, et iram indignitate rei expressam continuo restringeret, planeque per iracundiam flagitiose faceret nihil.

Crapulam etiam cum iuuenis esset, amavit nunquam: postea quanquam interdum amicis gratificatus biberet copiosius: tamen nec frequenter solebat, nec obstupefaciebat se potu, nec laudabat peccatum: et deinde se ab omni immoderatione abstinere constituerat.

Sed tempus me deficeret, si virtutes omnes, quarum laus in Principe nostro floruit, complecti oratione, vel inscribere in chartis vellem. Dicam breviter una complexione: nulla virtus studio quaesita, nulla nature bonitas, nulla sua-

H. 3. vitas:

ustas morum, nulla in agendo commoditas, nec in pace, nec in bello fuit, digna sancto & Catholico Principe: qua in IACOBO Marchione non dicam tenuiter adumbrata, sed ad perfectam speciem expressa non esset, & ad summum splendorem non praluceret. Cur igitur maximum decus atq; lumen ex orbe terrarum & gentium omnium subtractum? cur summum militem morte sublatum? cur extinctum heroicum consilio, & affabilitate, & eloquentia, & rebus omnibus praecellentissimum Principem non doleremus? qui religionem sermone & exemplo docere, qui faces sanctimoniam suam ad pietatem praeferre, qui lumē ingenij industriamq; suam in pace, & manum in bello porrigere, qui instructas ab hoste insidias, militemq; agris nostris incumbentem distingere & rejicere, qui nos in portu tranquillitatis collocare potuisset?

Nunc cum ista mortuus omnia in caelum secum asportavit, an non lamentandi nobis necessitatem extorqueret & cogeret ad lacrymandum? tantoque magis: illa enim quinta est luctus nostri causa: quod veneno, quod in primo aetatis flore, quod non vi & necessitate natura,
quod

quod odio hominum oppetiuit mortem: & tanquam in prima semente vitam dimittere, non morbis & aetate attenuatam, sed insidiosè convulsam, & ex corpore violenter expressam debuit. Ferri obitus patienter fortassis potuisset, si in extremam incidisset, & in precipitam aetatem: si ex natura vitio traxisset initium. Testes habetis in ordine confessuq; vestro gravissimos, ornamenta Scholae nostrae, D. D. Georgium Mayerum, & D. D. Iacobum Mockium, clarissimos doctrina & artis tractatione Viros, qui corpus mortui Principis cum secarent: audite attentè, Magnifice Domine Rector, Proceres & Auditores omnes: cum corpus ferro aperirent, totum corpus inuenerunt affectum optimè: Adhuc advertite: inditium nullum, semen nullum morbi, signum nullum in venis & visceribus harebat: conformata plenissimè ad diuturnam sanitatem erant omnia, & ad spem perfectam instituta longissima vita. Cor, pulmones, iecur, splen, renes, vesica: nihil eorum erat, quod maculam, quod vitium, quod tabem praeferebat, quod futuram imbecillitatem praeannuntiaret, quod non incorrupti succi ple-
num

num esset: ut de Medicorum sententia, vitam ad centesimum annum tenere propter viscerum soliditatem potuisset. Solus ventriculus, qui tamen reliquo corpore speciem pristinam retinebat, tribus locis, ubi venenum adhaeserat, perforatus ad tertiam pelliculam erat, erosus duris interioribus duabus tunicis. Foramen unum fabam, reliqua duo pisum aequabant. Deinde diuturna diarrhœa & acrimonia veneni sulcos in intestinis duxerant, & præsertim rimas inciderrant in intestino recto: de quo in altera oratione agemus fusius. Id igitur dolendum est, à quo immanes & fera Parcæ manum adhuc abstinuis-
sent, cui ipsa mors pepercisset, eum malevolentia hominum oppressum: & tanquam si animam illigatam in sano corpore, iniecta manu extraxissent, sic non mortuum, sed crudeliter necatum esse. Non mors, ut cursum suum in natura tenet: non Parcæ, non fatalis necessitas in luctum nos coniecit: sed hominum perfidia omnibus priuauit bonis, quibus circumfluere mus, si videret Princeps. Itaque attollere eiulatum, & incusare hominum crudelitatem, & domos atque plateas aspergere lacrymis, tum omnes debent, incolæ

MARCHIONIS BADENS. ORAT. I. 65
colæ Germania, communis patria: tum nos præsertim debemus: progredior enim ad extremum orationis caput meæ: nos, inquam, lugere debemus, qui Friburgum, qui Brisgoiam inhabitamus: qui Marchionatum Hachbergicum circumsedemus, & communibus cum illo finibus tenemur: qui vicini, qui fœderati, qui socij fuimus Marchionis optimi. Amabat ille serenissimum Archiducem, Principem clementissimum nostrum, & colebat tanquam patrem. Illum enim & serenissimum Bauariæ Ducem, ambos propinquitate sanguinis adiunctos, ambos ætate & animis antecedentes, ambos bene de se meritos, & amborum beneficijs deuinctus, ambos lumina religionis, & fulcra imperij, & ornamenta patriæ delegerat, quos tanquam patres obsequens filius officiosè & peramanter obseruaret: ad quos colendos, quamdiu vitam degeret, totam vim officiorum conuerteret, amorisque sui: & pro quibus, si opus esset, effunderet animam.

Itaque ad vos etiam, Ciues serenissimi Archiducis, patris & gentilis sui, vicinos suos proferebat amorem: Vos diligebat: habebat in oculis

Prouinciam, Scholam, Urbem vestram: laudabat benevolentiam in vobis & factam aliquoties tribuendi officij significationem: comparabat ipse se ad omnem vobis impertiendam singularem gratiam, & totum consilij, ingenij, fortitudinisq; suae fructum in vos derivare & communicare vobiscum cupiebat: vitam pro vobis suam, pro vestra & liberorum & agrorum incolumitate ponere cogitabat. Vidistis omnes ante hoc tempus: annus iam pene vertitur: cum equestris Navarrae turma una Basilea recepta in urbem & agrum esset: altera infra Offenburgum in Hanouici Comitis se Prouinciam infudisset: & timerent multi, ne in fines vestros in Brisgoiam bellum ducerent: quomodo tum, quanta cura quantoq; studio accurreret: offerret auxilium, conferret consilium: & se caput, prouinciam suam, fortunas omnes deuoueret pro salute vestra, pro sedibus, pro focis, pro vxoribus, pro liberis, pro aris vestris. Cetera ipsi meministis. Recens sane rebus est: recentissima res: obliterari & effluere ex recordatione memoriaq; vestra ita subito non potuit. Notum omnibus est, ignotum nemini: ut ea quae ab illius

inge-

ingenio, sanctitate, amplificatione religionis, artibus belli & pacis proficisci & expectari poterant, tamen ad totam Ecclesiam & Germaniam uniuersam pertinerent, tamen vobis cum primis ad usum vestrum destinauerit.

Ad vos, si vixisset, & ad vestrum singularem fructum praecipue redundassent omnia. Nullum istorum erat, quod vobis non tribuisset: iuuisset religione, precibus, exemplo, manu, consilio: vim hostilem & direptionem Prouincia à mœnibus, ab agris vestris prohibuisset: defendisset vos, uxores, liberos, aras, & focos. Itaq; ut vita illius praeter ceteris incredibilis voluptatis vobis attulisset fructum: & Urbem Scholamq; vestram omnium honestarum rerum prosperitate, ad summam voluptatem infinite impenseque latificasset: sic cum expectationem vestram, cum felicitatem, cum usuram suauitatis, mors Principis una litura deleuit: cum totam salutem Prouincia non obruit, sed restinxit & sustulit: & ne quidem spem adipiscendi reliquit: in hac maxima orbitate iniuriaq; fortuna quid moneri vos attinet, ut luctu, ut lacrymis, ut squalore, ut lamentis, ut eiulationibus vincatis

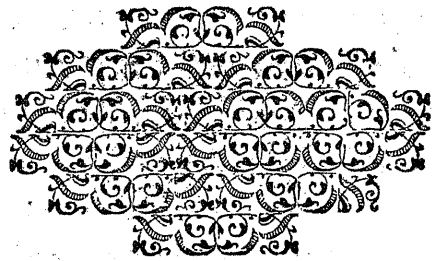
I 2 tis

tis cæteros omnes? ut id faciatis, quod occultus naturæ sensus, quod in venis vestris, in visceribus, in medullis infixus & fusus per omnes angulos dolor, quod æquitas, quod aspectus calis repugnantes & inuitos facere cogit? Circumferte oculos, considerate animis, lustrate Rempub. Religionem, Prouinciam, Scholam, Urbem: ad vos aspiciate, ad uxores, ad liberos, ad agros, ad domos vestras: videbitis calamitatem: audietis luctum & querimonias: Ipse aër mortem Principis, cum diu calum serenum & sudum fuisset, repentinis pluuijs tanquam lacrymis declarauit, & seipsum ex summa amœnitate in squallorem maximum proiecit.

Plura me dicere & lacrymæ meæ, & vestri gemitus non patiuntur. Cieri vobis lacrymas, & exacui luctum non est necesse. Ipsi & lugetis, & quare lugendum sit, me tacente, cognoscitis. Auditis serenissimæ Archiducis nostri et Catholicorum Principum omnium lamenta: auditis dolorem: Videtis religionem, patriam, Prouinciam, Germaniã, salutem publicam, & priuatam omnium, amissione Principis maximi, periclitari: quid de tractu de felicitate vestra, de incolu-

MARCHIONIS BADENS: ORAT. I. 69
colunitate Prouincia, de fide Catholica, de tranquillitate Germania sit, apertè planissimeq; spectatis: ruinam prouidetis, & periculorum inuolucra, quæ si Deus non auertet, nos obruent liberosq; nostros. Itaq; cum Propheta requirite capitibus vestris aquam: oculis fontem poscite lacrymarum: expendite iacturam quam fecistis: plorate die & nocte interfectum filium, futurum patrem, populi Dei: proiecti domi & in templis in pedes & ante Dei conspectum, & obtestati eius in Christo filio misericordiam, orate verbis, orate lacrymis: fletu accendite orationem: omnibus signis animos vestros & interiores sensus effundite: an respiciens ad lacrymas nostras & ad cordis angorem Deus, iram fortassis leniri & retrahi flagellum, quod in nos & in dorsum nostrum direxit; et incensas faces restringi sinat: & mittat alios, quorum patrocinio & ductu, tum hic affluamus rebus expetendis omnibus, locupletati cognitione Christi, & fructuosis Christianæ Catholicae doctrinae testimonijs: tum post vitam pie decursam, religiosè mortui, in cælum hilariter ad Sanctorum omnium societatem, & ad participandam in Christi magni Dei nostri

70 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
merito caelestem aeternam beatitudinem, & ad
aspiciendum inter reliquos Sanctos excelsa loco
positum Principem & Martyrem nostrum
IACOBUM Marchionem proficiscamur. Id ut
impetremus, praestet seminator & factor omni-
um reru Deus Pater in Filio, unico totius mun-
di Salvatore, & gratia Spiritus sancti, Deus
vnus, benedictus in aeternam semi-
piternitatem. Amen.

ORA-

71
ORATIO PO-
STERIOR DE VITA
ET MORTE ILLUSTRIS-
SIMI Principis & Domini, D. IACOBI Mar-
chionis Badensis, & Hachbergensis, &c. recitata
Eriburgi Brisgoia in amplissimo Schola, Reip.
& Ecclesiae procerum confessu, à
Nicolao Hessero.

ET SI verissime nuper: Mag-
nifice D. Rector, generose Ba-
ro, Schola & Ecclesia & Reipu-
blica reuerendi nobilissimi cla-
rissimique Proceres, auditores
& studiosi optimi: in confessu isto amplissimo
vestro de Herois maximi IACOBI, Illustris-
simi Principis & Marchionis BADENSIS o-
bitu iudicatum, & assensione atque approbatio-
ne vestra confirmatum fuit, non posse dolorem,
quem Ecclesia inde tota Catholica suscepit, vel
exhauriri verbis, vel lamentis unquam satis
& lacrymis deleri: planeque sic res habet, ut is,
qui ante me causam dixit, quantum temporis
condi-

72 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
conditio permittebat, argumentis & indicijs re-
rum, non tractis violenter ex artis dicendi sub-
tilitate, sed liberè ductis ex hominum omnium
conscientia, & ex publica aspectabili luce docuit:
Tamen, quod semper contingit, ut res una sub
vnius animi circumspeditionem subiecta, cum
ad unam rationem non refertur, varietate &
dissimilitudine considerationis, ad unam sen-
tentiam non iudicetur: idem posse nobis hinc usu-
venire & tum sensi: & postea, cum attentius re-
putarem, existimavi multo magis.

Nam cum ad nos, ad Patriam, ad Ecclesiam
Christi, ad omnium terrarum & gentium thea-
trum, externis oculis spectamus: & cum rem cõ-
muni iudicio sensuq; mundi perpendimus, non
vera tantum illa sunt, sed & nimis parçè tra-
dita, & ad dignitatem non satis amplificata:
Multa etiam, ne tum dicerentur, angustia tem-
poris, ad cuius dimensam rationem loquendum
fuit, non patiebatur: sicque res nostras mors illa
perculit, ut nullo flumine orationis, & nulla
temporis longinquitate, si infinitis annis ora-
tores plurimi vim facultatemque suam in di-
cendo conferrent, magnitudinem exprimerent
acer-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 73
acerbissimi doloris, maximaque calamitatis no-
stra.

Sed ut ista rectè dicuntur: sic, Viri maxi-
mi, si respiciemus ad personam mortui Princi-
pis: si cogitationem per res nascendo traditas, &
in vitæ cursu administratas, & morte perfe-
ctas circumferemus: si in lustranda virtute, glo-
riaque Principis toto animo inharebimus: hoc
perfectò respectu, necesse est affectum iudicium-
que mentis nostra mutari plurimum: nec tum
Principis deplendam mortem, sed exoptandam
antequam subiretur: iamque cum oppetita adeò
gloriosè fuit, ponendam in magna felicitate: nec
prosequendam lacrymis; sed latitia, & gaudio,
& hilaritate, sentiemus. Nam ut isthic, cum
nos resque nostras ante oculos proposuimus,
plena luctus & doloris apparuerunt omnia: eò-
que verè doluimus, affecti tantis tamq; multis
incommodis: ita vicissim cum Principis perso-
nam, vitam, gloriam, mortem animaduerte-
mus, quia eorum, quæ expetenda optabiliaq; ma-
ximis Viris sunt, conspiciemus nihil profus de-
fuisse: adfuisse omnes gloria, dignitatis, virtutis,
pietatis triumphos: floruisse in Principe rerum
K istarum

istarum maximarum laudem, non ad mediocrem speciem, sed ad absolutam & expletam omnibus numeris, & ut in hac vita desiderari potest, ultimam summamque perfectionem: ut vilius amplitudinis & præstantiæ gradum, in quem se longius proferret, & quem virtute nondum conscendisset, ante se positum Princeps nullum cerneret: Ecquisnam ab omni sensu iudicioque virtutis sic alienus erit, ut & plenum Principis regis nulla mancum vitæ curriculum fuisse: ideoque non lamentandam, sed gratulandam maximo Principi tam insignem & præcellentem, & non annis, sed gloria maturam mortem non existimet? Vera autem esse, quæ in Principe laudari, & in dignitate atque virtute eoque illum, cum moreretur, natura fuisse studioque prouectum, ut si centum annis in vita se sustinisset diutius, augescere in gloria, quam totam iuuenis, perfunctus omnibus honoribus, arripuerat, non potuisset: constitui in vestra rursus corona, Magnifice D. Rector, generose Comes, & præstantissimi Viri, perspicuitate rerum, quæ in oculis mentibusque vestris inhaerent, & clarissimis exemplis novæ orationis planum testa-

testatumque facere: ut, si attentè audietis, confidam futurum neminem, quem non euidentiæ factorum ad assentiendum statim impellat. Paucis complectar omnia: & ut ordinem perspiciatis, docebo primum, in summa laudis & dignitatis, quanta accidere mortali potest, possessione natum Principem: auctum literarum & bellorum gloria: positum in Pontificum, Regum, Principum, & omnium hominum amore, in Propinquorum & Vxoribus benevolentia, in optabili fortuna cursu: cultum à vicinis & civibus: ornatum multis laureis, non prius amisisse mortalis vitæ usuram, quàm in summum se fastigium humana laudis sustulisset, ut laus, qua careret, nulla restaret. Docebo secundo,

in cognoscenda Religione, & conformanda ad Pietatem vitæ, et colendo verbis factisque Deo, a deo longè progressum, ut necessario, in summo feruore intus ardentis S. Spiritus, cùm exemplum fidei vitæque ad memoriã posteritatis posuisset, & mundus sanctimoniam illius non caperet, humeris Angelorum à Christo duceretur in cælum.

Docebo tertio, mortem, quam oppetuit, planè conuenisse in gloriam ipsius, ut qui dignitate

I.

II.

III.

Et pietate in vita triumphasset, exemplo et modo illustris è mundo discessionis triumpharet in morte. Tandem pauca saepe aspergam: Et tum ipse breuiter concludam: tum in vestro iudicio reponam, quia mundi honores omnes percurrit: quia nullam reliquam fecit mundana: maxima gloriae partem; quia vera ista sunt omnia: ut vbi vestro arbitrio, ante me ipsi concludatis, non breuem fuisse annorum numerum, quos Princeps viuendo confecit: satis diu vixisse Principem, decoratum amplissimis vitæ ornamentis: nec dolendum, cum ad illum oculis attendimus, quod illa aetate, sed gaudendum, quod ista absolute gloria à nobis discesserit.

Cur verò in audienda oratione, quam amor in Principem, quam virtus illius, quam relictæ meritorum memoria expressit, libentibus vos animis versaturos nobiscum esse sperem: causæ sunt plurimæ: benevolentia infinita vestra in Diuum Principem: humanitatis emicans in vobis clarissimum lumen: rerum, quas tractabimus, excellentia: tum præsertim, quod facile cogitarem, quia antecessori meo in lugubri sermone, cum ad mœrorem vos luctumque reuocaret,

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 27
ret, benignitatem summam tribuistis, multò libentius adhibituros iam aures, cum lenitur dolor, Et sub alia consideratione ad iucunditatem letitiamque capiendam ex obitu Principis eriguntur animi: cum ostenditur, quod ex triumphis mundi, per mortis triumphum, ad occupationem infiniti celestis triumphi processerit Princeps, magis latandum, quam dolendum, quod nos orbatos utilissimarum maximarumque rerum fructu reliquerit: quo tamen, si rectè reputabimus, orbati prorsus non sumus: postquam ille corpore absens, spiritu Et cœlesti imperio præsens, intercessor ad Dei pedes in Agni, Dei nostri, perpetua consuetudine pro nobis consistit.

De his dicturus, cur benignitatem vestram expectem, iam explicavi: et ut faciatis, pro summo studio meo infinite obnixèque rogo.

Primum igitur natus princeps IACOBVS: ut cum illius ortu nostra nascatur oratio: in Illustrissima Marchionum Badensium stirpe summaque dignitate fuit: quæ familia, ut Pius II. Pontifex maximus, ante annos penè centum Et quinquaginta in monumentis suis consignauit, claris illustrata titulis, nullum unquam non e-

gregie sapientem Virum produxit, et cuius Principes omnes, ut ille idem loco alio testatur, vetustate insignes sunt & opinione iustitia: & sicut tertio rursus inquit, clarissimi semper iustitia fama & prudentia fuerunt: non in Germania tantum, in qua, per annos quingentos integros, Badensium Marchionum Principum pervagata per omnes prouincias & testata pace belloque virtus, ad summam maximamque claritatem enituit: sed in ipsa etiam Italia: ubi annis abhinc quadringentis Veronensem Marchiam ab Imperio ipsis subiectam, summa cum laude rexerunt. Nec tamen illis angustis finibus inclusa et terminata Badensium Principum antiquitas est: Imperij Principes erant, antequam Marchionatus esset Badensis: & antequam isto cognomento, quod ex Italica dignitate sumptum, in Germanicam Prouinciam translatum fuit, Badensem terram, Suenicam tum Imperij particulam possiderent. Multo antiquior est origo, & multo a memoria nostra remotior: progressa ad aurea Henricorum sacula, & ad finem familiae Caroli Magni; ut priscis & heroicis temporibus, Principes veteres Sueviae fuisse progenitores

IACOBI Principis, ante octingentos annos de clarissimis testimonijs historiarum, & indicijs Archiuorum liqueat: quod nos peculiari libro planum facere, & vetustissimam dignissimamque familiam in maximo literarum lumine collocare constituimus. In ista igitur gente, ex patre heroe maximo, Carolo Marchione, Ernesti filio, et matre Anna Palatina, Bauaria Ducessa, Ruperthi Veldentij filia, procreatus in lucem Pforzemij Princeps fuit, cum in Anno, a quo Christus Saluator cum vera carne in hominum aspectu primum comparuit, Millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, vicesimus sextus decurreret Maij dies, & quartam iam ante meridiem confecisset horam; cum & simul primam mundi lucem oculis Princeps hauriret: et eodem momento per subiectum caelum circumlatus sol, primis radijs terram, qua nostro aspectu definitur, colustraret: quod inscribere in animis & complecti cogitationibus vestris debetis, cum sole natum esse Principem: & cum sol primum lumen isto die in superiorem mundi partem iniecisset, venisse eum sole et cum primo ipsius aspectu, in oculos hominum Principem nostrum: in illo die, qui Eleutherio

Papa.

Papā & Martyri, cuius nomen ingenuitatem & libertatem ex vocis notatione significat, sacer est.

Pater quantus Princeps fuerit, quantumq; de se per Germaniam & Galliam grauitatis sparserit, & prudentia suae lumen, dicetur in peculiari, in quo Badensem totam familiam explicauit, libro multò copiosius. In matre Deus sic omnium virtutum accenderat faces, & istos igniculos ingenerauerat diuini caelestisq; fulgoris: ut omnium virtutum concilium atque cœtus in augusto illius pectore confluisse videretur, ipsaq; sola diuini studio numinis, beneficentia in pauperes, verecundia, defensione pudoris, plena perfectaq; in perferendis morbis & arumnis patientia, orandi assiduitate, & humanitate laudabili, totius Germania heroinis prælucceret, totamq; vitam suam tanquam illustre exemplum poneret, in quod Principes ceteræ, si sæpe multumq; respicerent, errare in re-cta viuendi ratione possent nunquam. Ad hos duos Parentes, tanquam ad illustrissimarum duarum gentium nobilissimam sobolem, adiuncta cognatione propemodum omnes per Euro-
pam

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. si
pam regia & magna familia sunt: & paterna sola linea, vetustate originis, & multitudine nuptiarum, & diuturnitate gentis, in omnes stirpes sanguinem suum infuderat, & propagatione amplificauerat, ut nulla maiorum Principum familia esset, qua non ad IACOBYM Principem sanguine & gentilitate ex solo parente attineret.

Imperatoris enim Cesaris maximi & Augustissimi nostri tritauus, Ernestus Archidux Austria, abauus fuit Principis Marchionis IACOBI: cum filium haberet Fridericum Imperatorem maximum: filiam Catharinam uxorem Caroli Marchionis, qua per Christophorum filium, Ernestum nepotem, pronepotem Carolum, genuit IACOBYM, sanctum nostrum Principem.

Inuictissimus Hispaniarum Catholicus Rex, & Archidux serenissimus noster, eundem auum nominant, quem IACOBYM Princeps: ab eodem paribus propinquitatis spacijs propagati omnes.

Serenissimi & Reuerendissimi Bauaria Duces, & Cardinalis Austriacus, una progressionem
L facti

DE VITA ET MORTE D. IACOBI
facti remotiores, in eodem gradu consistunt,
quem ab Augusto nostro & Imperij Monarcha
teneri diximus: tamen rursus Bauaria Prin-
cipes ex aui nuptijs accedunt multo vicinius:
& aui patrem agnoscunt Philippum Baden-
sem Marchionem, cuius ex fratre pronepos
IACOBVS Princeps fuit.

Franciscus Caroli serenissimi Lotharingie
Ducis pater ad unum se stirpemque suam cum
IACOBO Principe tritauium, Ioannem Lotha-
ringia Ducem referebat: ex cuius filio Friderico
Lotharingia Principes; ex alterius filij Caroli
Catharina filia, lectissima femina, Marchiones
Badenses, Lotharingici Ducatus à Carolo Prin-
cipe, si maior natu filia liberos nō reliquisset, de-
creti in publicis tabulis heredes, in istam, quam
oculis ad summam voluptatem aspectamus, am-
plitudinem sese diffuderunt. Quid de reliquis
Germania regulis dicemus? Electores Pala-
tini, amplissimum Principum Germania &
primarium genus, ex sorore Ernesti, qui auus
erat IACOBI, nati omnes: rursus ex Velden-
tia Palatina Bipontina familia, procreati Ba-
senses Marchiones nostri sunt.

Chri-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 23
Christiani, potentissimi Saxonie Principis,
Electoris, ab aua, Margreta Austriaca, soror
erat Catharina, que coniuncta nuptijs proauo
fuit IACOBI Marchionis nostri. amba Erne-
sti filia: illa Electorum Saxonie; hac Marchio-
num Badensium mater: que eadem inter Illu-
strissimos Saxonie Vimarienses Duces & Mar-
chiones nostros intercedit, tamen uno gradu
proiecta longius propinquitas. Ex Patre Al-
berto, & matre Margreta Badensi, filia Iacobi
Primi, qui at auus fuit IACOBI nostri, suscep-
tus Illustrissimus Ioannes Princeps Brandebur-
gicus Elector, ceteros omnes Electores Brande-
burgicos profeminavit. Alterius familia, que
& Berussiam & Franconiam administrat,
filie bis in familiam Marchionum Badensium
nupserunt.

VVittenbergica stirps illustrissima, & tota
per Irmengarda Marchionisse Badensis fecun-
ditatem sustentata, & nuper rursus nuptijs
consociata cum sorore Principis nostri clarif-
sima heroina Dorothea Ursula, cum hac ex vita
excessisset, rursus Palatinā Ducissam hodie Vel-
densem, que IACOBI Principis patruelis soror

L 2

est,

est, in matrimonio habet. Regius Suecicus sanguis bis iam cum Marchionica stirpe confluit: semel per socrum illustrissimi Ernesti Friderici Principis, clementissimi Domini mei, qui frater est Principis mortui; deinde per matrem Edoardi illustrissimi Principis, qui cum IACOBO Principe abauum unum Christophorum Marchionem recenset. Et quid dicam? Nulla hodie, quousque nomen profertur Christiana religionis, stirps est Regum vel Principum, quæ non sanguinis vinculo cum Marchionibus Badensibus continuata, & propinquitate generis, & communi gentilitate cognata coniunctaque tenetur.

Magna ista laus est, planeque maior quam communiter nobiscum reputamus: nasci in antiqua, honorata, & per tot ætates, inter tot armorum triumphos, & summarum gloriose progressa dignitatum splendores familia: istis nasci parentibus; ista propinquorum multitudine & præstantia: ex ista origine, & ex isto sanguine duci, ex quo eodem summi Imperatores & Reges, quorum imperio & dominatu Respublica hodie Christiana uniuersa tenetur, initium.

initium traxerunt nascendi: & posse sparsum per omnes gentes sanguinem & splendorem maiorum animo recolligere, & tanquam digitis inscriptas auorum & externa gloria illuminatas virtutes ostendere. Quares una in summa ponere Principem nostrum gloria potuisset: ut eo solo ornamento ad laudem maximam floreret: nec si prima ætate in cunis moriendi necessitatem subiisset, conquerendi causam haberet, quod vel vixisset inglorius, vel frustra procreatus in mundum esset. Nam in quo felicitatem summam multi consecantur, ut post diu & laboriosè decursam vitam, in unius influant Regis vel Principis beneuolentiam: id nascendo consecutus fuisse Princeps noster: ut simulac vitalem auram prima spiratione suscepit, Imperatoribus, Regibus & Ducibus per Europam omnibus, non gratia esset, sed propinquitate & similitudine sanguinis adiunctus.

Nec enim cum illis sentiendum est, qui laudem, quæ in familia diu floruit, & sanguinem,

Et genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi, nostra esse non sinunt. Errant qui sic iudicant: nostra illa sunt: quanquam externa sunt, &

86 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
tracta ab alijs: tamen etiam à nobis possiden-
tur: ut nostra sunt, quæ parentes reliquerunt,
pecuniæ, agri, possessiones, hereditates cætera:
sed ut hac inconsiderantia incuriaque nostra
amittuntur; sic illa, cum similitudinem san-
guinis & laudem gloriæ imitatione factorum
non retinemus, à nobis defluunt, & posside-
ri amplius non possunt. Tamen eousque no-
stra erant: tradita nobis cum vita à maiori-
bus, & cum sanguine, in quo inhaerescunt: nec
tam angusta res Virtus est, ut unius corpuscu-
li, uniusque ætatis spacio terminetur: sed se-
mel suscepta, cum eius nutrimento animam
quam pasta, se ipsam ad virtutis studium susti-
net, propagatur liberis; tum profectò fructum à
se partum cum posteritate communicat, & vi-
riditatem suam per ætates multas tuetur: nec
si id non esset, nuptiæ à sapientibus viris ex-
peterentur, si de retinenda continuandaque
in familia possessione virtutis laudisque suæ
diffiderent: si & similes eorum, à quibus nas-
cuntur, & fruenda paternæ gloriæ heredes li-
beros futuros esse non sperarent: si non de supe-
riorum seculorum memoria, & de exemplis, quæ
ipsi

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 87
ipsi notarunt, vidissent gentilem auitam &
contestatam laudem nunquam obfuisse poste-
ris, etiam cum à naturali virtute stirpis ipsi,
corruptæ voluntatis vitio degenerauerunt. Est
enim in omnium animis insitum, cum anti-
quissimam memoriam meritorum in Remp. de
illis recordantur, quorum liberos & nepotes aspè-
ciunt: ut ad tribuendam benevolentiam permo-
ueantur: & adhuc, quanquam aspersam macu-
lis, & sordidatâ à posteris, tamen perennitatem
veteris gloriæ cognoscant. Quanto verò prastan-
tiorē laudem esse putamus, quæ et antiquo splen-
dore ipsa collucet, & accensa nouo lumine, adq̃
nouum adminiculum adnixa, multò se tollit al-
tius, fortiusq̃ splendet? Sic igitur & progenito-
rum virtute Princeps noster, statim, cum infans
esset, clarebat, & sumptam ab illis laudem in se
studioq̃ suo adaugens, perducere deinde ad sum-
mum cupiebat fastigium: ut vera solidaq̃ digni-
tas familiæ sine decessione in Principe hereret,
sexcentis & amplius annis ad illum usq̃ perpe-
tuata: cuius hereditatem nascendo subiuit, tum-
que continuo in possessione maxima gloriæ cæpit,
cum primum vitalem spiritum hauriret.

Sed

Sed in ista solitaria laude conquirere, & inclusam tenere bonitatem & vim naturæ Princeps noster non potuit: processit ad novum de se virtuteque sua posteris accendendum lumen: ut non tam maiorum splendore eniteret, quam ut ipse propinquus & ijs, quibus vitam & Provinciam hereditatem traditurus esset, novam relinqueret in exemplis rerum gloriose actarum positam laudem.

Educatus cum puer esset ad spem maximam: postquam Pater Marchio vivendi finem 10. Calendas Aprilis, Anno LXVII. fecisset: iudicio prudentissima matris, & curatorum, missus Argentinam biennio post fuit ad uberiora facienda, quæ sub privata institutione iecerat, studiorum semina. Audiuerat mater optima, fuisse Iacobum Marchionem Badensem, mariti sui patruum, & patruum magnum filij, Treuirensis Archiepiscopi: qui cognoscendis bonis artibus & literis, omnium hominum, cum viveret, non per Germaniam tantum, sed per orbem terrarum admirationem commouisset: ut & perspicacitate ingenij, & progressionem in studijs, & eruditione iudicij à Philelpho docto viro

viro antecellere omnibus Italis diceretur: & Philelphi sententiam ipse Iacobus Episcopus illustri testimonio comprobaret: cum in comitijs Coloniensibus, iussus à Maximiliano Augusto Cesare pro Imperij dignitate Vir unus, Princeps unus, quatuor gentium Legatis, quatuor linguis, Latina, Germanica, Italica, Gallica responderet publice: & postea libros ipse plenissimos reconditæ doctrina scriberet, qui adhuc hodie in Bibliotheca Electorali asseruantur Treuiris. Is quod pene iuuenis extinctus in flore ætatis esset, & nondum factus quadragenarius, postremum vitæ diem confecisset: sperabat Marchionis mater nostri, literarum & pietatis amantissima mater, filium, cui eodem pene consilio pater imposuisset IACOBI nomen, & cuius illa celeritatem in arripiendis literis perspexerat, illis iisdem vestigijs progressurum ad similem esse præstantiam in literatura linguarum & artium. Sic Argentinam venit, & ut habebat celerrimos ingenij motus, cum ibi biennium integrum pene posuisset, Latina lingua & Dialectices usque sic instructus discessit, ut scriberet Latine purissime, & Logicam, qua in iudican-

M dicant

90 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
dicandis & conformandis argumentis, & in generalibus notionibus versatur, teneret totam. Itaque continuo, cum studia feruerent, ablegatus in Italiam, ut linguam istius Prouinciae ad Latinam adiungeret, vix semestri spacio non haesit; sed percurrit per uniuersam Italiam & Siciliam: tamen in itinere, & quibus locis interdum ad se recolligendum subsistebat, spacio illo breuissimo & linguam uniuersam, & concinnitatem in pronuntiando, & copiam in loquendo, assuetudine & imitatione quotidiana percepit, ut tanquam Italus cum Italis loqueretur. Ibi tum accidit, ut spes, quam de gloria Principis in literarum et artium studio comprehenderamus, non quidem periret: tamen debilitaretur, et deinde propter intercessionem immatura mortis, tanta non esset, quantam futuram esse augurata semper mater fuit. Comititia Caesar Augusta habebat Anno octuagesimo: in ea, quod totum per Romanum Imperium conuenisse diceretur, Princeps etiam noster decimo octauo aetatis anno ex Italia profectus est, ut amplitudinem Comitiorum videret, & propinquo riu Principum, cum primis vero Maximi Caesaris

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. ⁹¹
ris beneuolentiam sibi pararet: quod morum suauitate, et habilitate corporis, & venustate actionum omnium sic consequebatur, ut tanquam si aetate aequalis omnium esset, amaretur ab omnibus. Sed quod dicere coepimus, cum aulicam vitam aspiceret: cum de militia & exercitu ducendo voces illum quotidiana militarium hominum circumsonarent: cum in alienos a literis homines, bellorum sectatores incidisset: contineri diutius intus a natura ingeneratum armorum studium & equestris virtus, quae in puero semper enitebat, non potuit. Itaque literarum & studiorum amor parum defluxit: neque iam plus temporis sentiebat solis libris tribuendum: sed quomodo regeret equum: accurreret gloriose in longissimo spacio ad suspensum circulum: in ludicris bellorum simulacris cum hoste confligeret: hastas tractaret: ad bellise artes & labores assuefaceret: animo circumspiciendum, & visu periclitandum esse iudicabat. In quo animaduersum fuit, quo die ad rem illam serio tractandam cogitationem adiecit, eo, tanquam si aetatem in hoc studio posuisset, summa cum dignitate ex ludis omnibus discessisse victorem: ut non fo-

ris ex institutione magistrorum, qui exemplis artem & verbis prae monstrabant, à Principe addisci: sed in natura ipsius nasci videretur armorum & belli intelligentia.

Contigit ut non ita sanè diu post comitia, ad sustinendas nouas nuptias noui post omnium patrum et nostram memoriam mariti Episcopi, in Coloniensem Prouinciam Exercitus duceretur: ubi Princeps noster, cum & auiditate belli cognoscendi, & alacritate natura flagraret, & multorum blandimentis accenderetur magis, quod ab altera parte vocatus non esset, cum Lutheranis se coniunxit: non odio religionis, à qua tum non prorsus abhorrebat: sed ut quoquo modo Tyrocinium militia poneret, & specimen virtutis in animo infusa, externo signo daret. Ducebat suis impensis, & sua moderatione paruum equitum: nec se sacramento militari obstringebat: tamen dicerem, quantam inde laudem, quantam hominum de se opinionem collegisset: quid in eo bello factum esset: nisi Princeps cum viueret, cum rationes belli factiq; sui perpenderet attentius, optasset ipse semper, ut ista pfectio oblivione perpetua obliteraretur.

Interim:

Interim reuersus domum, de sapientissimæ matris consilio & iussu, in matrimonium generosam & illustrem virginem Elisabetham, Anno octuagesimo quarto, magna solemnitate ducebat, viduam nunc Catholicam, matronam laudatissimam; non tam quod amplissima pecunie & ditionum maximarum haeres esset, & à patre Cuylebergicos Comites, à matre Mander schidticos attingeret: quod à bellicis artibus mitissima lenissimaq; mater abducere filium fortassis cogitaret. Tamen id quod intendit, non impetrauit. Natura intima summaque vis, qua in Principe ingenita erat, studio iam non nullo excolta & suscitata, crescebat cum ætate: seque apertius in dies proferebat singulos: ut, quò magis nuptijs includeretur, hoc illa magis per omnia repagula perrumperet, nec clausam tectamq; Principis maximi gloriam esse sineret: etiam cum uxorem, ut virtutum omnium & lenitatis & amoris in maritum exemplum, amaret unice. Itaque totam reliquam ætatem consecrandam in belli & armorum usum putauit: ut cum hostis in patriam impressionem faceret, non solum corpus & vitam obijcere: sed

M. 3

artifi-

artificiose posset bellum gerere, & administrare militiam: in quo inertiam eorum reprehendebat, qui confisi in potentia & amplitudine opulentis, cum per aetatem habiles aptiq; sunt, heroicarum semina magnarum virtutum in animis impressa, per armorum assuetudinem non efferrunt, & humi obducta situ iacere patiuntur: quibus vsu venire inquebat, ut deinde, postquam patria iniecta vis depelli debet, iacturam ipsi dignitatis & auctoritatis sua faciant, cum moderandi militiam, quod Ducum & Principum proprium est, modum non tenent, & subiecti sub aliorum arbitrium, non ducunt bellum: sed se, Prouinciam, Exercitumq; suū aliena externa potestati submitunt. Optabat ut spectator factorum, & consiliorum auditor assistere Parmensi Duci posset, Belgij gubernatori: cuius prudentiam et magnitudinem animi praestantiamq; virtutum omnium suspiciebat, & nostrae aetatis Ducibus anteponebat: ut normam, ad quam semper animum intenderet referretq; suum, nullam aliam, quam Parmensis Ducis militiam haberet: ad eam & ingenij acumen sui, & in imitando solertiam congregaret: planeque se felicem reputaret: si I-

deam

deam à Parmensi multis exemplis expressam, in se quoquo modo transferret. Legebat domi & veteres & recentiores Scriptores, quorum in libris laus aliqua bellicae institutionis floreret: & quorum in eare versatum laborem & occupatam industriam esse sciret: & quae tum in his reperiebat, tum ipse acumine suo collegerat, deriuare statim & probare vsu, in bello Nouestano & Germanico & Lotharingico cupiebat: de quibus, quia in superiori oratione prolocuti sumus, hic nihil apponemus: rem ipsam, in omnium oculis et auribus & pene manibus infixam, loqui sinemus. Erat naturae inclinatione ad subeundos maximos labores, & ad patienter perferendas aeris et victus & periculorum molestias aptissimus: planeq; deerat nihil, quod ad futurum summum bellorum Imper. et Ducem requiri videtur: nec tenuia et adumbrata, sed maxima & expressa & illustria erant omnia: prudentia maxima: cognitio rerum ad perfectam speciem inchoata: vsus laudabilis: fortitudo heroica animi, digna Principe: despicientia periculorum: alacritas ad labores: comitas incredibilis: iudicium exquisitum maius quam in aetatem conueniebat:

bat: industria & celeritas infinita: animus non humi serpens, sed erectus ad res altissimas.

Istis omnibus splendebat Princeps noster, non domi tantum sua, sed per uniuersam Germaniam, Lotharingiam, & Galliam: & permanuerat iam fama in Italiam, & in ipsam Hispaniam: ad Pontificis Summi, ad Regiæ Hispanicæ Maiestatis, ad Italiæ Principum aures: ab his, si vitam tenuisset diutius, in belli ducem delectus, & ad regendas copias militares adhibitus fuisset: neque repugnasset diu Princeps, in rebus, quæ ad patriæ periculum non conuertentur.

Sed attendite, Magnifice Domine Rector, & Proceres clarissimi, totaque studiosa concio, cum iam ætas iudicium corroborasset: cum in usu rerum longius, quid commodum, quid incommodum esset, prospexisset: cum à natura se non ad unius laudis gloriam, sed ad omnium virtutum præstantiam duci intelligeret: intermissam per annos nouem linguarum & artium doctrinam, studio repetebat: dolebat neglectionem maximarum rerum: ipse se ad usum latinæ linguæ, quoties res ferebat, reuocabat: corri-

gi in

gi in loquendo libentissimo animo ferebat, & ut sine dissimulatione faceremus, cohortabatur: ad percipiendam linguam Gallicam maxima diligentia incumberebat, & eousque ante mortem processerat, ut Gallicè cum Gallis loquens intelligeretur, & Gallicè differeret omnia: libros Latinos, præsertim de Religione scriptos, tractabat assidue, & tractasset, si vixisset, multo magis. Tanta illum cupiditas & delectatio incenderat: ut in infelicitate sua poneret, quod peregrinatus tam diu ab exercitio linguæ Latinæ, & ab usu Logicæ artis esset: & publicè superiorum aliquot annorum opinionem damneret: planeque deliberaret de nouo Logicas artes cognoscere, quæ eum ad doctè commodeq; disserendum instruerent.

Recordabatur memoriam veteris cohortationis, quæ ex matris ore saepe profecta, & tam leuiter impressa, tamen in illius animo insedit: sequè tum ipsa rursus suscitauit. Interim è vitæ mater per mortem decesserat: maxima mater: exemplum virtutis: imago innocentia & pudoris: documentum patientiæ: mater sex liberorum: filiam enim unam Annam Mariam

N

octo

octo annorum adolescentem maturè amisit: mortua Anno octuagesimo sexto post millesimum quingentesimum, tertio Calendas Aprilis, cum nouem annis & diebus septem post maritum superfuisset, excruciatà toto isto curriculo perpetuis articularibus morbis, sed nunquam sic pressa, ut vocem unam ederet, indicem iracundia vel impatientia: & quin animum semper ad Deum attolleret, et ad sperandam eternam beatitudinem: nosque ad aspiciendam incredibilem morbi & dolorum tolerantiam in se perpetuà conuerteret. Nata Anno quadragesimo, postridie S. Martini: & nuptum tradita Anno quingagesimo octauo: vixerat in matrimonio annis octodecim, & mensibus propemodum octo: reliquam etatem inter morborum tormenta, in viduitate honestissime castissimeque duxit: dignissima, cuius nomen & virtus ad omnes insequentium seculorum perēnitates propagetur. Huius igitur matris, qua filium & liberos omnes vehementer amabat, & obsequio atque veneratōne à liberis vicissim studiosissime colebatur: huius inquam illustrissima matris diu ante emissæ voces Principi redibant in mentem, vel cum in-

scripta

scripta in mente & oppressa alijs studijs neglectaque laterent, impulsæ noua consideratione, rursus sese efferebant: ut repetendam veterum studiorum memoriam, & dum atas adhuc vigeret, vel libandam summarum artium & linguarum præstantiam, vel, si usura vitæ permitteret, penetrandam & hauriendam esse iudicaret. Illam vos an abiectam & exiguam gloriã esse putatis? amare literarum studia, & in his velle pedem proferre longius? linguas quatuor, Germanicam, Italicam, Gallicam, Latinam, quasdam perfectè, ceteras mediocriter callere, & augere quotidianis accessionibus? in bonis literis intelligere quanta vis ad solidam laudem inhereat? antecellere in armorum studio? & tantos in eo fecisse progressus, ut summi orbis terrarum & gentium Monarcha non solum speranda militaris doctrina absolute, sed fruendis illis, quæ iam studio & usu comparata erant, amarent plurimum, & expeterent bellorum Ducem et moderatorem suorum? Quotumquemque Regum vel Principum, cum etatem longissime egerunt, iudicatis vel ita virtutis doctrinæque ardere studio, vel tali animi altitudine, vel ista rerum & linguarum

exercitatione, vel eiusmodi per orbem terrarum profeminata gloria, cum e vita excedunt, ad memoriam posterorum florescere, & commemorari sermonibus hominum? Quot Principes longissime decursa vita in isto laudis gloriaeque gradu consistere vellent, quem Princeps noster iuuenis in aditu vicefimi noni anni conscendit? & in ipsa pedis sublacione, cum iam vestigium in altiore gradum, non quaerenda, sed fruenda gloriae, imprimere cogitaret, profectus est in caelum?

Tamen restant adhuc multae partes, quae gloriam Principis complebant: & faciebant ut esset honoratior. Domi & in Prouincia nullam virtutem relinquebat, quam non subditis, & vicinis, & propinquis Principibus, & toti Imperio de se porrigeret: & qua non in omnium aspectu iudicioque luceret.

Cum subditis, & Consularijs, & officiorum administris, tanquam pater cum liberis vivebat: iniuria affici sinebat neminem: viam ad proferendas causas, quae cuique incumberent, patefaciebat omnibus: causas ipse cognoscebat: ex aequitate iudicabat: iubebat ut ad legum per scriptum perfi-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 101
perficerentur: dolebat si quem ciuem vel ministrum ab officij religione sui discessionem fecisse comperisset.

Cum uxore concordia admirabili charitate consentiebat: cum illa & voluntati mariti lenissime obsequeretur, & quotannis pene, quae non minima felicitatis humanae pars est, familiam formosissimis liberis augetet. Cum enim annus matrimonij sexies se ad caput suum & originem nondum vertisset, peperit quater: filiam primum: deinde filium statim mortuum: tum iterum filiam, & statim post mortem mariti posthumum filium: in cuius spe et tanquam certa praesensione Princeps vitam reliquit, tantoque libentius subiuit mortem: quod praecognosceret, in alio uxoris filium esse, qui virtutes, qui religionem, qui gloriam Patris, qui omnia in se suscepturus, qui propagaturus, qui amplificaturus esset: & quod maximum est, in quo spes antiquissima stirpis innixa tota inhaereret. Frater enim maximus natus Princeps eoque prolem non suscepit: & alter frater, tum propinqui omnes Badenses Marchiones in matrimonio collocati nondum sunt: quod considerabat Princeps:

Et istam spem, Et ex spe nascentem letitiam in calum secum asportabat.

Alioquin cum domi ante mortem Princeps esset, feriabatur nunquam: quin vel familiarum rei prouideret, vel venationi Et alijs dignis Principe exercitationibus operam impenderet. Habebat equarum stabulum in loco montuoso amenissimo adificatum: Et in eo delectum equarum, quas ex Hispania, Italia, Et Turcia aduectas amicorum dono Et emptione possidebat: quae cura singulariter illum in otio afficiebat. Reliquam Et curam Et industriam ad artificiosè effodiendas maximas piscinas, quas fontis in vicinia vestra amplissimas, Et ad vastissimum incredibile spacium effusas esse, cōferebat, Et his omnibus, quia feliciter eueniebant, mirificè exultabat, Et inter ea, quae ipse domi ingenio sumptuq; suo pepererat, reputabat in delicijs.

Vicinis iniurius nunquam fuit: magis pro ipsorum quam pro sua incolumitate sollicitus. Cum turbulenta tempestas vicinæ Prouinciæ impenderet: cum ad eum perlata consilia hostium essent: accurrat sponte sua: indormientes suscitauit: ostendit consilia: aperuit defensionis modum:

duum: se, caput, fortunasq; suas pro vicinorum salute deuouit: nec verbis promisit: praestitit factis. Vos ipsiter meministis, cum haereticorum militum manus in vicinum agrum recepta, totam Alsatiam perculisset, Et vobis etiam incussisset metum, quemadmodum tanquam in humeros suos salutem vestram imponderet: neque patrocinium tantum accommodaret: sed verbis etiam ad despiciendam hostium inanitatem animaret: Et sub vitæ suæ periculo confidere iuberet. Tenetis quomodo ad Rhenum militem suum, ut vallum, contra hostem obiectaret: deinde trans Rhenum in conspectum ad conferendam manum educeret.

Itaq; cum in pace vos non minori indulgentia complecteretur, communi omnium ciuium sermone Pater Patria renuntiatus, Et quoad vitam degeret, habitus fuit; suspexerunt omnes tanquam serenissimi Principis nostri propinquum, Et amicum, Et filium, Et vicinum Prouinciæ Patrem: in eo spes vestra omnes, tranquillitas, salus, voluptates vestra recumbebant: cum ille viueret, prouidentia ipsius, urbes, agrorum, uxores, liberi, familia, omnia vestra erant magno firma-

firmamento circumsepta, cum ille pro vobis excubaret, securi atatem ducebatis.

Augustum maximum nostrum, caput Imperij totius, summa veneratione, pro eo ac debebat, colendum suscepit: totamque curam suam occupationem ad illum scopum appellebat, ut omnibus significationibus obseruantiam ostenderet: in quo solebat eos frequenter incusare, qui simulatione libertatis Germanicae & Religionis, ut vincula, quibus coheret Imperium, paulatim laxent, & superfluentem arbitrij sui licentiam amplificent, decerpere quotidie de debito et iurato Caesaris, terreni numinis honore cultuque non dubitant: & vocem illam, qua Monarchiam cuique Principi ad euertendam Imperij dignitatem, & ad Turca aperiendam viam promittit, deestatis extrema vita & ante mortem saepe fuit. Amabat eum vicissim maximus Caesar ut obsequentem Imperij Principem & filium: illustrique signo amorem sine dubio fecisset testatum, si inexpectata mors ita subito non intercurrisset.

Vt verò omnia ex optimo more sanctissimaeque disciplina iucundè moderateque faciebat:

sic

sic beneuolentiam omnium Principum in se trāstulit. Serenissimus & Reuerendissimus Coloniensis Archiepiscopus, Bauaria Dux, Ernestus, quem ex natura & sanguine propinquum habebat, fratrem adoptione & per intercessionem summa necessitudinis fecerat, planeque cum illo vitam & fortunas partiri constituerat. Serenissimi duo Principes Ferdinandus Archidux noster, & Vilhelmus Bauaria Dux, duo Romani Imperij & Catholicae Religionis fulcra, uterque in filij locum cooptauerant, ad paternam benignitatem tanquam filio tribuendam. Nemo erat Principum Germania, non solum ex vicinis & recenti sanguine propinquis, sed etiam eorum, qui & domicilio & agnatione disiunctiores erant: qui semel conspectum Principem non amaret. Ita se omnibus humanissime pro aetatis ratione vel adaequabat, vel subiciebat: & ita in omnibus dictis, factis, & gestibus venustatem quandam illigabat; ut affluentem venustate odisset nemo: ad eius amicitiam aspirarent omnes.

Fratres, illustrissimos Principes, clementissimos Dominos meos, maiorem natu D. Ernestū Fridericum, heroicis virtutibus & grauissima

O

digni-

106 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
dignitate præcellentem & præstātiſſimum Prin-
cipem, tum profuſè amabat, tum ut anteceden-
tem ætate venerabatur: minorem ſpei maxima
adoleſcentem, D. Georgium Fridericum; & ſo-
rores duas, unam ante illum mortuam Dorothe-
am Vrſulam Württembergici Ducis uxorem,
alteram virginem adhuc, Eliſabetham impenſè
dilexit, ut maiori ſtudio magiſq; ex animo non
poſſet. Eūdem amorem fratris uxori, lectiſſima
matrona, Suecici regij ſanguinis Principi imper-
tiebat: et, ac ſi ſoror, ac ſi in uno utero, uno pabu-
lo materni nutrimenti paſti ambo fuiſſent, ſic cõ-
plectebatur; amatus vicifiſim ab illis omnibus:
tanta animorum interiori conſociatione, tantoq;
feruore, ut quouſq; pueri ex ephebis exceſſerunt,
& quouſq; fratris Principis uxor in Badēſem do-
mū nupſit, aſperius verbū nullum, inditium nul-
lū iurgij vel diſſidij auditum inter eos animad-
uerſumq; ſit. Illuſtria ſunt illa omnia: tamen ma-
ximum ad gloriam erat: quod ante mortem Põ-
tifex Summus, Dominus Sanctiſ. noſter, Sixtus
V. Pontifex, cum de Principis ad Catholicã Re-
ligionē acceſſione à R^{mo}. Illuſtriſſimoq; Domino
D. Octauio Epifcopo Alexandrino, Sanctitatis
illius

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 107
illius ad Heluetios & vicinos Germanos Lega-
to, ſummo maximoq; Principis noſtri amico, lite-
ris nuntiatum eſſet, honorem habuit aſſenti, qui
omnium iudicio ad cohonestandum Principem
amplior & uberior eſſe non potuit. Supplicatio-
nem ad templa Urbis Deo decreuit: quod Prin-
cipem Imperij, errore Lutherano, pernicioſo &
horribili errore, liberaſſet, tamq; præclaro initio
ad ſpem melioris in Germania pietatis nos ere-
xiſſet. Proceſſit ipſe Pontif. pedibus, ſtipatus San-
ctiſſimo Cardinalium Collegio, inſinita ſeptus
ſacerdotum & ciuium multitudine. Res geſta
incredibili latitia; cum omnes Deo pro clementi
reſpectu, quem ad Eccleſiam filij haberet, grati-
am & intus in interiori cordis reſſu perſolue-
rent: & foris acclamatione externa ſignisq; plu-
rimis per Urbem predicarent. Primus enim no-
ſter Princeps erat, qui iugum acerbiffima ſerui-
tutis à Luthero, nulla probabilitate rationis vel
ſimilitudine veri, ſed tanquam veneficio et ma-
gicis cantionibus impositum in Principum Ger-
maniae humeris, ruruſus per Dei beneficentiam
deiecit: qui ex errore reſipuit: qui obſcuratam
cæci erroris nebulis veritatē, pleno et ſyncero lu-
mine

mine aspexit: qui circumfusam nubem discidit,
 & in æthera apertum purgavit animum.

Isti tum Romæ Badensium Marchionum am-
 plitudo & nostri Principis sanctitas eminuit:
 cum IACOBI Badensis Marchionis nomine & ge-
 ri supplicationem, & aperiri templa, & incede-
 re maximis ceremonijs Pontificem, Principem
 religionis, Vicariū Christi, Caput à Christo cō-
 stitutum Ecclesiæ, viderent ciues: cum in ipsius
 Pontificis, in sacerdotum, in civium omnium
 ore atque commemoratione Christianus Prin-
 ceptus IACOBUS, & stirps eius Badensis Marchio-
 natus versaretur: cum Romæ, arx omnium ter-
 rarum pulcherrima, & domicilium Imperij &
 gloriæ, nomen IACOBI & Badensis Marchio-
 natus ipsa sic sonaret, ut in cælum usque refer-
 retur.

Istum triumphum, qualem à multorum ho-
 minum memoria Princeps Germania nullus
 deportavit, Romæ absenti IACOBO, Badensi Prin-
 cipi, viginti octo annorum iuveni, gloriosissime
 constituit, & memoriam clarissimæ familia pul-
 cherrimo testimonio amplificatam instauravit:
 quam nulla unquam inobscurabit nox, & nul-
 la de-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 109
 la delebit obliuio, quousque Urbis Romæ lux &
 dignitas stabit.

Nec gloriam optare maiorem IACOBUS Prin-
 ceptus: nec iustioris triumphus causam suppeditare,
 ne si in mille annos produxisset vitam, nec si uni-
 uersum terrarum subegisset & gentium orbem,
 potuisset: erat quæ laus eius honoris tãto celebrior,
 quod pene in mortem Principis incidere: &
 cum ille ex vitiorum & errorum monstris, & ex
 mundi huius calamitate triumphantem in Chri-
 sto animam inueheret in cælum, Romæ Christi-
 ana laurea nomini & familia Marchionis no-
 stri ad sempiternum splendorem imponeretur:
 unusquæque Princeps, uno pene tempore, bis trium-
 phalis, & in cælesti sanctimonia fieret, & in ter-
 ra: & quidem in dominatrice terrarum, & cu-
 stode Christiana sanctitatis Vrbe Romæ. De reli-
 quis enim nihil dicã: quid Catholici veteres Hel-
 uetij sub idem tempus fecerint, religionis & belli
 & iustitiæ studio clarissima gens: quomodo dies
 festos tota ciuitates ad testadã letitiam, quam
 conuersio Principis attulerat, egerint diuersis lo-
 cis: & ceremonia solenni in templa processerint,
 ad supplicandum Deo: & ad honorandam

IACOBI Principis virtutem; quem ut vicinum
 & Catholicum factum, & ut Imperij Princi-
 pem, & ut Heroa maximum, & ut futurum so-
 cium populi, si vixisset, amabant plurimum. An
 igitur, Magnifice D. Rector, et Viri praestantissi-
 mi, ad iustam perfectamq; gloriã, in brevis, sed ho-
 noratissima vite curriculo Principi nostro defuit
 quicquam? An longiorem vita usum, ut laude
 dignitatis & gloria cresceret, optare sibi debuit?
 Considerate animis, & repetite memoriam eo-
 rum qua percensui. Natus fuit in familia Ger-
 mania nobilissima: susceptus ex laudatissimis pa-
 rentibus, propinquitate generis maxima: genti-
 lis & consanguineus Caesarum, & Regũ, et Prin-
 cipum Christianorum omnium: progressus in li-
 teris fecerat laudabiles: ad eas se, corroboratus
 iam aetate & iudicio, denuo referebat, incensus
 bonarum artium & linguarum studio: quatuor
 didicerat linguas: usu et industria in gerendo bel-
 lo, inuictiq; animi fortitudine clarissimus militia
 Dux: amor militum, & hominum omnium dele-
 ctamentum: Pater Patriae: peruenit in pace &
 bello, quoad progredi maximi Principis sum-
 ma virtus potuit: in oculis Summi Pontificis &
 Maxi-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. III
 Maximi Caesaris inhaesit: eorum benevolentia
 & aliorum potentissimorum Principum amo-
 re, non ad externã umbratilem, sed ad inferiorẽ,
 & ex ipso corde tractam charitatem floruit: ama-
 batur, colebatur, & expetebatur ab omnibus:
 communis patriae & vicinorum portus, & per-
 fugium salutis publicae: voluptatem ex concordia
 fratrum, iucunditatem ex obsequio & virtute
 coniugis, suauitatem ex aspectu liberorum perce-
 pit maximam: domi plenus laude pacis, virtutis,
 industria: foris cumulatus honoribus, & repo-
 situs in auctoritatis altissimo gradu. Nec iam
 in Germania contineri potuit: perfluxit per I-
 talias, Gallias, Hispanias, & quousq; Orbis
 Christianae fidei porrigitur longissimẽ. Decre-
 tos & actos in Italia & Germania triumphos
 habuit: infixit Roma, in templis, & in aspectu
 gentium omnium, effigiem dignitatis virtutisq;
 sua, ex veris lineamentis ductam, ab artifice
 summo, Sixto V. Pontifice, non impressam in ta-
 bulis, sed facta significatam, & inscriptam per-
 petuis monumentis in caelo, quod aspectamus:
 in aere, quem haurimus: in luce publica, qua frui-
 mur omnes: in eo summo loco à Capite Mundi,
 Patre

Patre Christianorum omnium sanctissimo Pontifice, repositus Princeps, quò altius in terris ascendat, viam non habet.

Neque Roma tantum Sixtus Summus Pontifex laudauit Principem: sed amplissimo maximi iudicij paternaq; charitatis testimonio in literis ornauit, quæ Breuia Apostolica cognominantur, & missæ quidem ex Vrbe ante Principis mortem: tamen prius non perferebantur, quàm mortuus Princeps, & ingressus in cælum esset.

Quorum unum si multi Principes consequerentur, beati certè, & omni felicitate circumfluentes, & cumulatè gloria videri vellent: illa uniuersa in uno Principe fulserunt: nec si vitam Deus in annos plurimos prorogasset, crescere amplissimam maximamque laudem sperassemus. Ita que nihil reliquum erat: nisi ut mundi & terra huius decoratus ornamentis omnibus, & celebratus premijs, cum ad solidam gloriam accessio adiungi inter mortales nulla posset, in cælum ingrederetur: auratis curribus Angelorum in Christi Capitolium, & ad perfruendam infinitam æternam pulchritudinem cum in-
signi

signi summæ beatitudinis laurea inuectus.

Vita hominis non annis ponderanda, sed virtutis studijs & gloriæ incrementis pendenda est: nec qui diu hospes mundi fuit, sed qui gloriose in hospitio vixit, putandus est vixisse satis. Alioquin, quid Alexandro Magno accidet, qui non planè duobus annis maior Principe nostro, & si consuetam in isto saculo diuturnitatem vitæ ad breuitatem nostram conferes, vix aequalis annis fuit: tamen rerum actarum præstantia superat senes omnes: etiam illos, qui cum supra consuetudinem longissimè ætate processissent, in annales relati, & in libros ad posteriorum admirationem sunt. Vt enim qui stadium currit, non spectat, ut diu cursum teneat: sed ut celerrimè conficiat: tantum ut vincat: sic vita tantquam curriculum est, ubi non sensibus notari, quamdiu cursor conspectus in stadio, sed quàm gloriose, & quàm bene decursum ab eo spacium sit, existimari ratione iudicioque debet: ut is diu vixerit, qui gloriam sibi maximam peperit, & laudem, quam alij præcipitata affectaque ætate non attingunt, celeriter affectus est: qui si deinde vitam propagaret, frustra viueret,

P

& an-

Et annos ad aetatem adijceret, plus gloria adijcere non posset.

Quod idem cum videret Principi nostro: non ut annis, sed ut fructu gloriae et splendore dignitatis et praestantia virtutis senex esset, eoque ceteris, qui sub magnis ponderibus annorum vitam amittunt, longe antecurreret: Quis eum satis non vixisse affluentem omni gloria, iure queretur? cum eousque vixerit, ut perfusus honoribus amplissimis, quos adeptus est, conscenderit ad celsissimam arcem gloriae, et ad fastigium omnis amplitudinis: nec quomodo pedem, si viveret, ad capessendam maiorem laudem proferret, per totum terrarum ambitum inueniret; et amplificare fortassis annorum numerum potuisset: ut gloriosior esset, ne quidem niti debuisset. Epicuri abiecti et minuti Ethnici Philosophi vocem in libro de Finibus secundo Pater et exemplum vnicum Latini puri sermonis Cicero recitat: nihil ad beatè vivendum afferre diuturnitatem temporis: vitiosè quidem ille, qui in voluptate corporis summum bonum ponebat: sed tamen, si rectè explicetur, si ad virtutem perfectam referatur, dixit optimè: absoluta enim virtuti

incre-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 115
 incrementum afferre dies non potest: nec longissimo tempore summa mundi huius gloria maior fit, quam modico: nec desinit cum pugnandi finis factus est: cum ex cursu caduca gloria ad perpetuitatem stabilis aeterna gloria transit, qui moritur: nec amittit, sed mutat et auget beatitudinem. Sic igitur Princeps noster, cum omnes, qui in huius vita curriculo Principibus magnisque Viris propositi sunt, percurrisset amplissimorum honorum gradus: cum pars gloriae, quam consecraretur, nulla restaret: cum omnem dignitatis et laudis moriens secum usum et voluptatem auferret: nec immaturè mortuus haberi, nec satis non vixisse existimari debet, sed cogitandum est, plenissimum ut gloriae, sic vitae: et affectum aetate maxima non quidem mortuum esse, sed ad meliorem vitam transmissum, et ad rectè vereque perpetuandam, quam sic absolueret perficereque magis non potuit, gloriam. Eoque, cum ad illum respicimus, lugendi causam nullam habemus: gratulandi maximam. Gaudere mirarique debemus: quomodo ceteri precipitata aetate non perueniunt, eo Principem accurrisse celer-

P 2 rime

rimè: vixisse satis in ornamentorum omnium affluentia: cum in terris plus laudis non speraret, migrasse in cœlum, ad illam vitæ partem, qua hic decessisse videtur, degendam multo beatius in Dei aspectu, in caelestium civium sanctimonia, in illa gloria, quæ hanc nostram inobscurat, & gloriam esse non sinit. Gaudere debemus, dolere non debemus, diutius non vixisse: ne bruta fortuna, cuius vim in rebus mortalibus & varietatem tenetis, possessionem laudis turbaret; & deinde tam beatus, quam nunc discessit, è vita non exiret.

Atq; hæc una causa est, cur lamentari & lugere, cum ad illius personam oculos animumque referimus, non conveniat: quia dignitates & triumphos vitæ omnes non libavit, sed plenissime percepit: quia quousque vita deinde nostra frueretur, nec crescere in gloria, nec spectare laudem, quam affectus nondum esset, potuit: quia non tarditate & motu annorum, sed gloriæ celeritate & fruendis omnibus mundi commodis diutissime vixit: nec cur propagationem vitæ optaret, habuit: nec cœli conuersionibus, nec circumlationibus solis, nec dierum numero; sed a-

bun-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 117
bundantia virtutis, & circumuectione per varietates honorum, et multitudine dignitatis vitæ hominum metienda pendendaque venit.

Superest secunda causa, multo maioris pensis, multoq; grauior, cur doleri mors optimi Principis, id est, cur inuideri a deo beatus illi è vita exitus: finitima enim dolori nostro inuidia esse videtur: non debeat: non iam quia omnia obtinuit, quæ in mundo mundique iudicio habentur amplissima: sed quia in colendo Deo, in vita sanctè viuenda, in testanda verbis atq; factis religione, in ipsa plenissima pulcherrimi triumpho morte testimonium perpetua laudis, impressum in animis nostris, & inscriptum in publico cœlo, in aère, in omnium templorum & ædium parietibus, in libris, in ipso sensu natura ad sempiternam omnium posterorum memoriam reliquit: eoque solo in summa se nomenque suum gloria, tum viuens, tum moriens reposuit: ut si priora non essent, una Religionis professione proximus sanctissimis maximisque Viris, quos radijs unquam suis moderator & dux temporum sol colustravit, numerari Princeps noster, et antecellere in diuinarum virtutum studio cœlestisque

II. pars
Oratio-
nis.

P 3 dig-

dignitatis fulgore videri posset. De illis igitur deinde dicemus tantò breuius, quod prima Oratio, magnam partem complexa, nihil pene prætermiserit, non subiectum auribus vestris: non quod ullo sermone infinita virtus exhauriri vel includi in verborum angustijs, sparsa per cælum & terram dignitas possit, vel res vberissima, cum centies percensetur, non semper aliquid nondum explicatum relinquat: sed quod summam & breuem comprehensionem partium omnium, & quid de negotio vniuerso existimandum sit, tum perspexistis.

Postquam appellere animum ad Religionis curam cepit: cum iuuenilem licentiam maturiori iudicio repressisset: cum igniculos Pietatis Spiritus Sanctus aspiratione maioris gratia accendisset: cum quid in cultu diuino dubium à Luthero factum: quid apud Catholicos perenni contestataque terrarum & gentium omnium Religione stabile certumque relictum esset, persentisceret: cum ad beatam vitam in cælo perfruendam duceretur: horam nullam intermisit, qua non assidue ista de re sollicitæque, cum Deo in Precibus, cum Ministris Lutheranis & Catho-

Catholicis in Colloquio, secum in recessu hominum deliberaret: & libros, qui de pietate scripti erant, adhiberet. Visus à quinquennio in templo nunquam est, quoties orabat, quin in pedes prostratus, humi iaceret: & hunc honorem Deo ab Aulicis, quanquam sæpe multumque suberet, superbo pudore non haberi ferebat molestissime.

An, inquit, dubitabimus, ante illius conspectum, à quo salus vitæque nostra pendet, & qui solo nos obtinere nutu potest, defluere in pedes, & in huius alloquio genu, quod magnis mortalibus inflectimus, tangere terram? Itaque cum solus in cubiculo oraret, eundem tenebat modum: nisi quod preces, quæ ad laudandum Deum attinerent, stans interdum diceret: complicatis tamen semper arctæque iunctis manibus, et sublatè intento in cæli aspectum vultu. Maximam partem orationis tribuebat Religioni: ut inter tot opinionum dissimilitudines, quæ Christi Ecclesiam disciderunt, animum Deus aperiret, & intus in corde per Spiritum

San-

Sanctum praeferret lumen, ad cognoscendum, quae ex omnibus rectissimo itinere duceret ad caelum, & quae propria Christi esset.

Cum Ministris saepe Lutheranis, saepe Catholicis priuatim de Religione differebat: saepe simul differentes audiebat: assensum tamen sustinebat semper: nec statim ad alteram adiungebat se partem: etiam cum hac fidem suam argumentis credibiliorem fecisset: diffusus, ne similitudine veri circumueniretur. Interim libros legebat, quos veteres homines Catholici, & quos noui Lutherani, de rebus, quae in controuersiam uenerunt, in apertum retulerunt: in his, ut similiter in familiari Colloquio, dicta omnia Scriptura in Germanica peruersione Lutheri cum perquisiuisset, expendebat secum, an apposite, an sine vitio recitarentur: an in eum ualerent sensum, ad quem applicabant authores.

Tandem cum plus cause haberet, cur de superbi opinatoris Lutheri libidinosa inmoderataque licentia dubitaret: tum in eam continuo se curam dedit, ut disputantem audiret Fabrum, illum Fabrum, qui primum in fabricanda Ubiquitate subiecerat humeros, apposuerat lacer-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. III
lacertos, manus, clamorem: qui deinde turpem & paucorum dierum Concordiam, vel ad suum arbitrium fabricauit solus, vel ut Architectus imperiosus, quomodo fabricari uellet, minis praemonstrauit: quem tum Germania Lutherana uiciniore: postquam biennij auctoritatem Saxonia detraxerat: tanquam noua istius fabricae Principem suspiciebat. Tantam inuerecundia & garrulitas vim habet ad hominum, in quam partem & in quam sententiam uidetur, contorquendos animos. Illum igitur Fabrum, & Herbrandum alterum contra Pistorium acciuit: & biduo post cum Herbrandus taceret, Faber lacertos attollere non cogitaret, pugnamque circumspiciens, aduersarium & huius congressum metuens, refugeret, domum acriter obiurgatos dimisit: quod expectationem ipsius ne quidem biduo fulcirent: et non fabricandis ex Scriptura argumentis, sed utendo ad libidinem suam Scripturae sono, Faber non disputare, sed tumultuari uellet.

Parochos deinde suos post bene longam de liberationem, ipse cum M. Zehendero, quem nuper perspicuitas euidentiaque Catholica ueritatis,

Q

tatis, cum Lutheranus esset, Principis aulicus concionator, Fabri affinis, et V. virtenbergensium Theologorum propinquus, inuitum diuque temere repugnantem, Catholicum fecerat, bi-duo in arce tentauit. Tum Pappum, futurum Catholicum Pappum, si vir honestus et sancti promissi memor erit, si non animam et pudorem periclitabitur, Emetingam, doctum alioquin virum, euocauit, et cum quadriduo pensum absoluisset, et trium mensium spacium deliberandi peteret ad rem ostendendam, quam ne quidem hodie post decursos sex integros menses ostendit, et ostendere serio, sine vitio, sine corruptela potest nunquam, ne quidem si Pappos omnes per Augustinum perflabit: nouum Princeps de accersendo Hunnio, clamosi Fabri clamosissimo filio consilium cepit, sed cum hic ne quidem compareret: et Princeps orando, legendo, disputando sic illuminatus a Deo esset, ut quid verum esset, in luce Spiritus Sancti constantissime videret, et momenta nouitatis et inconstantia Lutherana, qua introspexerat, confutare ipse posset omnia: post tridui inedia et profusas ad Deum cum lacrymis preces, nomen in Catho-
cam.

cam Religionem publice dedit: totumque se ad profitendum ore, et credendum corde, et exprimendam in sanctimonia vita Religionem contulit.

Audiuistis, Rector Magnifice, clarissimique Viri, et Auditores ceteri, breuem maximarum rerum complexionem: breuem summam: et pene breuiorem, quam fert rei dignitas. In ea vero breuitate quot existimatis illigatos triumphos? inscriptas glorias? occultatas esse laudes?

Principem Virum, bellicosum Iuuenem, in ista aetatis Adolescentia, cum adhuc firmitate valetudinis, propinquorum beneuolentia, liberorum et coniugis amore, omnibus optabilibus rebus floreret, abicere rerum curam, qua in mundo charissima sunt: totumque studium, sollicitudinem totam, et totam assiduitatem appellere ad Deum, et ad directam in caelum cognoscendam viam, quanta putatis coniunctum esse cum laude? Quanta vero triumpho est dignitas, cum infusa veritas Dei benigne in animum fuit, et fraudes, reiectis inuolucris, in notitiam influxerunt, contemnere tum opulentiam mundi? amicorum frequentiam? sermones hominum? voluptates et

delicias omnes vita? Et post summam istarum iucunditatum despicientiam, inherere in amore unius Dei, Et profiteri palam dissentientem Et damnatam ab amicis, à propinquis, à ministris, religionem fidemq; Christi?

Ex tot impedimentis, ex tot conuictiorum Et obrectationum periculis, ex tot monstris errorum, ex ipso contumelia paupertatisq; metu, emergere Virum Principem, Et sistere se terramq; suam in puro fulgore pura lucis, quam plenum est infinita interminataq; laudis?

Quot Alexander Magnus Prouincias subegit, tot errorum portenta deuicit. Princeps noster: Et tam multas pedibus conculcauit mundi inanitates: neque ut ille caducam, sed stabilem gloriam peperit, quam Et hic post se moriens in ore animoq; bonorum relinqueret: Et unà secum in altissimum importaret Dei domicilium, Et in animarum atque Angelorum sanctissimum coetum: tanto Alexandro Magno praestantior, quanto Et maior est, Et magis diuturna gloria, subiugum rationis, adminiculo Spiritus Sancti, submittere errores Et vitia, quam armis ad incertam possessionem vincere populos:

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 105
populos: Et quanto laudabilius est, viam ad caeli regnum aperire, quam ad breuem paucarum terrarum dominatum.

Illud verò quam praclarum est, exultantes Hæreticorum Magistros reprimere, Et fidem Christi non tantum professione Et vita testari, sed vindicare ab hominum petulantia Et solvere innexos nodos, Et crassis tenebris cæcisq; nubibus Et procellis circumfusam Religionem reuocare in lucem?

Fabrum non affabrè fabricantem Schmidlinum in Colloquio priuato, Badensis Princeps bis refutauit: cum duas artes Dialecticas vir imperitissimus architectaretur: Et cū sine ratiocinatione, sine Syllogismis, explanari simplici locorū Scriptura aspectu, posse controuersam Scripturae sententiam, praesidens homo clamitaret. Parochos suae Prouincia primarios duos in disputatione priuata de Verbo Scripto, Et Sanctorum Inuocatione eousque Scripturis vrsit, ut quid dicerent, non haberent: Et ipsi inter se instaurarent bellum. Ceteros quoties vsus incredibili animi moderatione Et lenitate, mansuetissimus Princeps confecit solis Scriptura ar-

mamentis, ut tum tacerent? qui iam in suggestis inter Rusticos tumultuose vociferantur?

Pappo quid acciderit, in scriptum in Actis est, & celari nulla simulatione, nec deleri insimulatione potest: ær ipse publicus & conscientia Pappi atque Collegarum, quid factum sit, eloquuntur. Hunnius, si venisset, quod vehementer Princeps concupiuit, sensisset, quid Princeps Catholicus, perfusus Spiritus Sancti gratia, & instructus magno Scripturæ usu, & exquisita rei perspicentia, & singulari acumine ingenij posset: miratusque fuisset, magnum illud nebulosum nugatorium volumē, quod de Iustificatione misit, quomodo fumi instar euanuisse. Ab his igitur triumphos egit Princeps: & cum viueret: cum Augustum illud pectus adhuc spiraret: cum mortem adeo propinquam esse ut suspicaretur, corporis constantia nondum commoneret: tum de Religione colloquendi potestatem omnibus fecit: unum se tanquam Hercules contra omnes furias obiecit: tumultuantes comitate leniuit: verecundos humanitate suscitauit: adæquauit se omnibus: tantum ut opinio-

nem

nem Lutheri cum vera Religione conferrent: ut mendacia, quibus auditorum animos de fide Catholica aspersisset, cognoscerent: ut de quibus rebus inter nos & illos disceptaretur, haberent cōpertum. Id Princeps incredibili studio expetebat: cum in se exemplo suo didicisset, nihil Lutheranis obesse magis quam Religionis ignorantiam nostram, cum ea, quæ nos non credimus, credi putant: & ut ille mendaciorum Architectus Philippus in vanissima nouæ Confessionis Apologia adnixus est, non ut nostram Religionem conuelleret: sed ut sententiam à se confictam in nos transferret, & infixam cum asperitate conuitorum illaquearet: sic oppressi ista inconsiderantia Lutherani, affingunt multa Catholicis: quæ nemo omnium gentium stipes & truncus crederet.

Nec triumphauit tantum de hominibus: triumphauit de erroribus: de vitijs: de peccatis: primus inter Principes Germaniæ, terrarum suarum Rectores, quibus Lutheri præcipitatus furor errorem obiecit, Dei beneficio ex noua transuersa, angulis errorum, & anfractu falsitatis incisa semita, in viam perpetuam, veterem & simplicem,

128 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
plicem, & directam, & apertam redijt, positam
à Christo, signatam ab Apostolis, tritam Mar-
tyrum omnium, & Sanctorum omnium, & fi-
delium omnium vestigijs. Primam illam à
Deo decretam lauream Princeps noster fere-
bat: insignem profectò pulcherrimamque lau-
ream. Primus Princeps noster ornamentum
obsequij in Catholicam fidem, & decus veteris
pietatis in Germaniam reuexit: tamen, ut spe-
ramus, ultimus non erit.

Detecta, nudata, patefacta sunt vanita-
tes Lutheri: ipsæ se signis omnibus produnt: au-
thorum scurrilitate: inconstantia & mutabili-
tate opinionum: dissensione: infinita licentia:
euerfione ordinis, & nouorum propagatione
monstrorum: quæ primùm, cum adhuc in ven-
tre & in grauiditate Lutheri teherentur, vi-
dendi sensum effugiebant, nunc per partus ali-
quot sub oculis proposita, fæditatem & turpi-
tulinem matris obscuram & calatam esse non
simunt: aspiciuntur visu: tanguntur manibus:
& quò ex prima insania progressus error sit, iam
tandem omnibus sensibus animaduertitur: ut
speremus, nisi Deus superiorum annorum ca-
cita-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 129
citatem & pertinaciam Turcica barbarie ul-
ciscetur, totamque Germaniam, quod pertimes-
cendum est, formidolosissimo exitio inuoluet,
futuros Electores, Principes, Comites, Status
multos: qui à Principe nostro traditum exem-
plum sequentur, & viam retro repetent, à qua
maiores nostros unius hominis libido abduxit.
Verùm ista alterius sunt loci, & consideratio-
nis. Nos orationem ad id, unde digressi sumus,
referamus.

IACOBUS igitur Princeps, primus Ger-
manorum Principum, quem lumine Catholica
fidei collustrandum Deus esse putauit, postquam
factus Catholicus perspicienda veritate fuisset,
voluit pariter domandis vitijs, reprimendisq;
libidinum illecebris, ad gloriam excellere: quò
vim tamen nullam adhibuit.

Spiritus Sanctus animum illius, in quo in-
habitabat, sic direxit, ut sponte sua & liben-
tissimo animo, ieiunitati daret, & eleemosynis,
& cæteris virtutibus operam: nec monitore in-
digeret, qui incuteret stimulum: opus magistro
haberet, qui ad modum tenendum cohortare-
tur. Nec ad externam ostentationem respicie-
bat:

bat: ardebant intus in animo S. Spiritus faces, quae incensum animum totum ad Deum, et ad huius gloriam plenissimis velis ducebant: ut antequam mortem corporis obiret, spectaret semper, quemadmodum vivens in corpore, moreretur mundo et corruptelis mundi: qua omnia, si vixisset, non quidem maiora fecisset, quia erant amplissima: tamen fortassis testatiora facere potuisset. Annus est 137. cum in stirpe familiae Badensi Marchio similis Princeps esset: qui despiciendo mundo, et solo amando Deo consecutus fuit, ut post mortem, singulari divino beneficio, miracula ad sepulcrum, ubi humatus iacebat, maxima peneque incredibilia ederentur, et ipse a Sixto IV. istius aetatis Pontifice Maximo in Sanctorum numerum, publicis tabulis referretur. Bernhardus Secundus erat: filius Iacobi Primi, frater Caroli: qui Adolefcens adhuc bellicosus, et florens magna forma dignitate, cum optime valeret: cum partem possideret paterna Prouincia decretam in Patris testamento: cum iussus esset pulcherrima virginis ex Regia Gallica procreatione sperare nuptias: fratrem accedit Carolum, Anno c. l. s. CCCCLIII. maritum

Catha-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. IL. BI
Catharina Austriaca: consilium, quod de discessione à Prouincia, et à mundo facienda ceperat, et quomodo totum se ad Deum colendum conferre constituisset, cum illo communicat: nec teneri blandimentis potuit, quin Prouincia possessionem in manum fratri traderet: Ipse duobus socijs comitatus secederet in Eremum: ubi cilicio ad nudam carnem vestitus, in maxima contemptione mundi, ardens totus Dei amore, et incensus infinito pietatis studio, vitam sanctissime finiuit. Id Montiscalerij in Pedemontio Anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono accidit, quo casu inter peregrinandum venerat: tamen moriens, cum spiritum pene extremum duceret, significari fratri per socios, quibus utebatur, moriendi conditionem, quam subiisset, et se in summo templo mandari terrae mortuum sine omnibus impensis iubebat: quanquam monumentum postea locauit frater, et tumulum ipse Deus, amplificator fidei religionisque suae, maxima dignitate cohonestauit: ut et veram fidem esse, in qua Bernhardus Marchio de vita decessit, et ipsum Marchionem in caelum ad fruendam coelestem po-

R 2 tentiam

132 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
rentiam immortalemque gloriam, cum sanctif-
simè mortalem vitam Christo consecrasset,
transuectum ab Angelis esse, testaretur. Pri-
mum enim omnium, cum casu humum, qua San-
cti Bernhardi corpus obtegebatur, cæcus atti-
gisset, inopinatò videndi sensum recepit: inde ac-
cursu aliorum multis exemplis confirmatum
fuit, diuina potentia per hominis, isto loco infos-
si, sanctimoniam effluere virtutem: cum & cæ-
cos & claudos multos, qui isthic deinde proiecti
ad Deum orarent, in valetudinem firmissimè
restitui, & mortuum unum impositum tumu-
lo statim reuixisse animaduertetur. Res in-
credibilis dubitantibus opinatoribus Luthera-
nis: qui omnia per interminatam Dei potenti-
am prodigosè facta, ad Diabolum diabolicè
conuertere, veterum Iudaorum noua progeni-
es, non erubescunt: tamen confirmata Sixti IV.
testimonio, qui Montiscalerium, ad rem dili-
genter peruestigandam, Legatum amandauc-
rat, & cum veram multis testationibus compe-
risset, tandem Anno millesimo quadringentesi-
mo octuagesimo tabulis publicis consignatam ad
Marchionem Badenam misit, ubi adhuc stu-
diosè

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 133
diosè cum cilicio asseruantur. Sed Bernbar-
dius inter Sanctos cooptatus, proferendis mira-
culis non tantum in Pedemontio adhuc hodie
claret: sed ut amicus Dei à Catholicis Christia-
nis per Lotharingiam totam Metensem coli-
tur: & Patrocinium, quod à Deo impetrat, im-
pertendis maximis beneficijs, tanquam illu-
strissimis signis ostendit.

Istius Bernhardi, qui abavi Principis nostri
frater fuit, in religione sanctimoniam, quan-
tum marito, et patri liberorum licuit, imitatio-
ne attingendam & exprimendam factis esse,
IACOBVS Princeps extrema atate, cum Ca-
tholicæ Religioni se subiecisset, consideratè mag-
noque spiritus ardore iudicabat: & si coniunx
ante eum è vita migrasset, cogitabat non qui-
dem Eremiticæ solitudinis consecratione, ta-
men ingressione in Patrum Iesuitarum Socie-
tatem, vel in Vitam Monasticam asperrimam
Capucinorum fratrum, quod reliquum in S.
Bernhardo, & à se nondum susceptum & ex-
pressum erat, plenissimè in vitam suam trans-
ferre, & reuocare in familiam, veteris Sancti
exemplum pulcherrimum: non quod sine istius-

34 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
modi viuendi ratione probum se Catholicum,
& positum in Dei gratia esse non consideret: sed
quod expositam in gente sua illustrem me-
moriā repetere, & tanquam nouo fulcro su-
stentare uellet: praestanti animo perfectaq; pie-
tate Princeps.

Quem non quidem anteponeamus S. Ber-
nardo, Marchioni Bernardo: duo enim Sancti
Bernardi sunt, Ecclesia auctoritate, & mira-
culorum frequentia inter Diuos ascripti: unus
Clareuallensis Abbas, natus in nobili Equestri
familia: alter Princeps & Marchio Bernhar-
dus propinquus Principis nostri, & frater aba-
ui: uterque sanctissimus: tamen illuminatione
mentis, & feruore Religionis, & sacrarum in-
telligentia rerum, Marchione Sancto Bern-
hardo, IACOBVS Marchio noster inferior uix
fuit: qui supra communem hominum conditio-
nem, liberum se ab errore factum, cum mortem
adeo uicinam non prauideret, cum in mundo
ualetudine, rebusq; maximis splenderet, abstra-
xit à mundo, & totum infixit in celo.

III. pars
Oratio-
nis.

Hanc stationem in gloria uirtutis pietatisq;
celssimo monte cum teneret Princeps: & cum
fasti-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 35
fastigium montis conscendisset: cum gloria &
laude inter mortales cumulatisimè affectus,
cum incredibilem expertus misericordiam gra-
tiamq; Dei, cum pietatem summam complexus
animo, cum rebus conficiendis maximis atatem
antegressus esset, ecquidnam superfuit, nisi ut
assecutus omnia, quae in hac uita sunt maximi,
& S. Bernhardi gentilis sui factus similimus,
diutius uita caduca non frueretur? in eum lo-
cum procederet, ubi liberatus à corporis im-
pedimentis, nouam nouae maximae gloria adi-
ret hereditatem? ubi beatitudine & animi fe-
licitate cresceret? Nam hic perfectionis laudisq;
sua fructum communicare nobiscum, & nos bea-
re exemplo, patrocinio, precibus, prudentia, san-
ctimoniaq; sua potuisset: sibi uero cur ad diutius
uiuendum, horam unam apponi precaretur, &
cur mori non mallet, nihil causa erat. Gloriosè
uixerat, quam diu mortalis fuerat, inter mor-
tales: satis uixerat: cursum non annis compleue-
rat. sed gloria: depugnauerat contra errores &
peccata felicissimè: inter triumphos summos con-
sistebat: restabat nihil, nisi ut paratam in celo
coronam, fulgentissimis dignitatis aeterna gem-
mis

mis illuminatam, cum ad gloriam terrena satis non esset, in Angelorum & beatarum animarum concilio in sanctum Principis nostri caput imponeret Procreator & Rector mundi Deus.

Moriendum igitur omnino fuit: si consistere in cursu laudis: si retinere triumphandi consuetudinem debuit Princeps. Tantum opus illustri morte fuit, per quam tanquam in triumpho inueberetur in calum.

Eam duobus nominibus obuénisse diximus in superiori oratione: primo, quod in summa mundi despicientia, pietatis maximo fervore, exemplo moriendi praclaro, non tanquam ex vita, sed tanquam ex carcere, magna hilaritate, magna in Christum Salvatorem fiducia, magna caelestis regni primum spe, deinde propemodum inspectione excessisset: cum lauream novam à Christo intextam de caelo porrigi: cum ad novum triumphum se à Christo duci, ministrantibus Angelis; cum rectà se commeare in calum in pulcherrimo comitatu, vivus adhuc, extremo mortis articulo & oculis videret, & videre verbis significaret.

Deinde quod hominum invidia sublatus, &
quasi

quasi Martyrio affectus, moriendi necessitatem subiisset. Id ultimum quia reprehendi audio, explicandum paulo erit copiosius. Aiunt Medicastros duos esse, in vicina unum, alterum in remotiori provincia: qui inficientur obisse ex veneno Principem: & in acidulis aquis putent inherere culpam: quas, quia liberalius obbibisset, erosisse ventriculum inveniunt. Primum, Magnifice D. Rector, quod etiam nuper significatum fuit, habetis in confesso vestro clarissimos Medicos duos: qui in corpore mortuo, cum viscera & ductus interni ventris acutissime indagarent, omniaque salua ad diuturnitatem valetudinis comperissent, solum in intestino recto sulcos incisos ab acrimonia veneni, tanquam si acuplicatum laceratumque fuisset intestinum: deinde intestina reliqua inflata distentaque spiritu: & tertio tres caavernulas in ipso intimo ventriculi spacio, oculis notarunt, & manibus instrumentisque ferreis perquisuerunt. Foris tribus locis in ventriculo tres vesiculae comparebant, quales in scabie spargi per corpora solent: Earum unam cum Chirurgus Principis forcipe aperuisset, aqua aliquid effluxit: & visum
S fuit,

fuit perforatum esse ventriculum. Nec coharebant caavernula: tribus abiunctis locis consistebant: una faba, dua pisorum magnitudine: semper exeso ventriculo per tunicas duas: & relicta sola tertia pellicula, qua instar bullae vel vesicae attenuata, humores ventriculi vix adhuc sustinebat: cum & ventriculus superioribus & omnibus intermedijs locis integer & firmus satisque compactus esset: & erosio non totum ventriculum, sed tria tantum loca, quibus adhaeserat, vulnerasset. Perpendite nunc, Viri prudentissimi, quid de Medicastris illis iudicare intelligentes natura & artis viros conueniat. Primum si vel acrimonia in acidulis, vel bibendi copia Principi nocuit: cur nobiles duos Fridericum à Weissenaw, militum in Principis exercitu Praefectum, & Laurentium à Ruxleben Capitaneum, ne quidem semel offendit? cur signum nausea, indicium imbecillitatis, testimonium morbi reliquit nullum? cur in eorum ventriculis impressionem non fecit? cum constet ex eodem dolio, eodem modo, eadem ubertate, iisdem exercitijs, fortassis etiam copiosius bibisse & inconsideratius? At-

qui

qui illi etate aequales: habitudine corporis deliciaiores erant quam Princeps: tamen sine prorsus omni incommodo biberunt ad valetudinem: & ab eo longissimo sanè tempore valent firmissimè, sine sensu, sine coniectura, sine suspitione morbi. Postea si culpam acidula sustinent, quare per fusa per totum spatium, cum partem nullam relinquere intactam, tria tantum minima loca, & non reliquam simul intercapedinem deroserunt? non quod exedi totum ventriculum: sed tamen quod attenuari & tabescere, quousque in inferiori praesertim loco spargeretur aqua, fuisset necesse? An similitudinem veri habet? an sine maxima ignoratione existimari potest, venenum per totam aquam aquabiliter fufum, in ventriculo sic vehementiam moderari suam, ut tria inter se remota parua loca prorsus corrodat? reliqua spacia, quibus aqua incumbit, ne quidem afficiat? Nisi fortassis, cum hausta in ventrem aqua fuit, aerea veneno infecta squama in ista loca defederunt. At tum qui accidere potuit, cum quotidie sexies & amplius noua aqua compleretur ventriculus, eaque consuetudo tribus septimanis integris valeret, ut semper in eadem loca re-

S 2

cide-

140 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
cideret posterius venenū? ad vicina loca deflue-
ret nunquam? sed mittamus fatuitatem homi-
num: & nos vsi melioribus iudicijs, constituamus
fuisse omnino venenum solidum, porrectum
una vice totum: quod, sicut casu in cibi distribu-
tione, ad locum ventriculi adhesit, sic de die in
diem rodendi vim magis infixit, & paulatim
perforauit ventriculum.

Nam quod sententiam nostram pertinere ad
Lutheranorum Principum contumeliam arbi-
trantur: errant toto calo: nec sequitur, si vene-
num sumpsit, mandatum interuenisse alicuius
Principis. Scelesti esse mus, si de Illustrissimis Vi-
ris, de Principibus Germanis, de hominibus he-
roicis, deformem istam turpitudinem non dico
suspicaretur: sed si per somnium, si per impru-
dentiam cogitasset unquam. Mentiuntur
Adulatores, sic à nobis vel palam dici, vel in ani-
mis existimari. Sceleratum est mendacium, con-
fictum ad exacuendos Principes, & ad augen-
dam nobis inuidiam. Ipse hac voce publica mea,
Principes omnes per Germaniam uniuersam
non solum à culpa libero, sed ab omni suspitione
culpa: tamen sine illorum vitio. venenum Prin-
ceps:

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 141
ceps sumpsit: quod quoquo modo plebeius homo,
hostis vel Principis vel Religionis: nihil enim de
hoc quidem certum est: non diu ante Principis
orbitum dedit.

Nec dolemus, cum ad Principem spectamus,
interfectum esse veneno: gaudemus magis, &
triumphatori Principi gratulamur illustrem
e vita discessionem: planeq; conueniebat, ut qui
totum vitæ curriculum in gloria & laude con-
fecisset, in manium errorum et vitiorum victor:
gloriosa morte migraret in calum, & mundi hu-
ius victoriam, per mortis triumphum perpe-
tuaret cum alterius mundi noua sempiterna
laurea. Sic non consueto itinere exeundum è vi-
ta: sed nobilitata odio hominum, & spectata a pro-
fectione decedendum de mundi aspectu, & per-
fecta cum laude maximaque pompa ingredien-
dum in sanctimoniam Dei, in concilium Ange-
lorum, & beatarum mentium, in veri triumpho:
veraq; gloria possessionem fuit.

Nec casu mors accidit; singularia & rara
sunt omnia, quæ ad mortem pertinent. Editus
in huius mundi theatrum Princeps erat, sicut
diximus, cum sol primam lucem in terram isto

die porrigeret: ut natus esse cum sole, & solis in calo situs prænuntiasset splendorem, lumenque Principis videri possit. Ut verò solis ortus nascendi initium Principi dedit: sic cum paulò post ad caput ascenderet sol, altissimumque cali locum, mortuus rursus est Princeps: cum altissimè proeuctus sol, deinde rursus decliniori calo ad occasum tēderet. Notate, Viri maximi, et utriusque rei memoriam in animis infigite sensibusque vestris. In mundum cum sole Princeps venit; excessit et ascendit in calum, cum ipse sol in cali culmen se, et ad summā sedem efferret. Deinde Eleutherij Papa dies festus erat, cum introiret Princeps in vitā: rursus cū exiret, pridie antecesserat alterius Eleutherij Episcopi anniuersaria memoria: ut cum Eleutherij festum et solennem diē celebraret Ecclesia, Princeps et inchoaret et finiret vitam: ipsaque ^{Eleutherij} cum Principe oriretur et occideret. Rursus viuere eodē die cepit, quo ante plurimos annos natus Quadratus Apostolorum discipulus est, qui dispersas Ecclesias recollegit, et Hadriano Imperatori offerre Apologiam pro Christianis cum vita periculo non dubitauit: et quo ipso die mortuus Augustinus fuit, qui in Britan-

tania sepultam Christi doctrinam resuscitauit. Cum horum Martyrum festum diem ageret Ecclesia: natus est Princeps: et mortuus, cum memoriam S. Laurentij Martyris compleret: cum assumpta in calum Sanctissima Virginis festos dies inchoasset Ecclesia: & cum septem in Africa ab Hæreticis Arianis crudeliter concisis & trucidatis Monachis anniuersarium honorem haberet: & quod antea diximus, mortuus tum est, cum Roma, Caput terrarum, & Romæ Pontif. Ecclesiarum Christi Caput, nomen factumque Principis per Urbem, per templa, per plateas, sanctissimis acclamationibus celebrarent: & ut ille Princeps in calum triumphum inferebat, sic Pontifex & Roma triumphum in arce totius mundi decreuissent. Hunc igitur Principem, qui sic natus est, sic vixit, sic mortē appetijt, sic in calum profectus est, sic toti mundo exēplo praluxit, an non satis vixisse diu, an mortuum immature, an lugendum adhuc esse sentiemus? Non equidem si perfecto iudicio rem totam nobiscum reputabimus: si expendemus, qua Imperatorum & Regum propinquitate, quo cali & solis testimonio, quoamine Sanctorum Martyrum, qua parentum
exspe-

*expectatione natus: quomodo septus virtute
 & magnitudine animi adoleuerit ad hominum
 omnium amorem: Iuuenis percurreret omnes ho-
 norum pace belloq; gradus: Pontificum, Impe-
 ratorum, Regum, & Ducum in se beneuolenti-
 am collegerit: cui non iam quemadmodum pro-
 pagaret, sed ut amplissimam mundi dignita-
 tem honestè terminaret, prouidendum animo
 curaque fuit.*

*Repetemus parum, Viri maximi, & audito-
 res optimi, quæ in prima, & secunda parte con-
 clusimus: & speramus, si eadem, etiam iisdem
 verbis saepe ad ornandum magis Principem, &
 ad vestrum abstergendum dolorem ponemus,
 non luros moleste: nec posse grauem ullam vo-
 bis esse susceptam de tanto Principe recordatio-
 nem, & institutam memoriam. Antalis igitur
 tantusque Princeps, quia annis multis
 non vixit, ad gloriam dicetur non vixisse sa-
 tis? qui præter ista maxima, quæ recitauimus,
 puritatem in fide, sanctimoniam in factis, reli-
 gionem in colendo Deo, victoriam in corrigen-
 do errore, triumphum in despicienda vita, & in
 contemnenda morte, quam præ Christi amore
 pro*

*pro ludo habuit: quæ uniuersa illa non tantum ani-
 mo complexus, sed testatus foris re & factus fuit:
 cuius viuendi & moriendi exempla per totum
 mundum perfusa, consenescent nunquam, &
 obliterari nunquam possunt: qui tam præclare
 non per naturam eiectus è vita, sed per trium-
 phum euocatus à Deo; cum moriendi necessitas
 in corpore nõ appareret; & cum firmitatem va-
 letudinis vitalis vegetaque natura foueret, de
 conspectu mundi subductus & translatus ad al-
 tissimū fuit Dei templum, & ad beatissimè inter
 Angelos viuendum? An, inquam, qui vite hu-
 ius cunctos honores, laudes, voluptates, glorias,
 laureas, insignia victoria, & victorias reporta-
 uit, non potuit vixisse satis? Cui etiam mortuo
 à Catholicis Principibus & Prouincijs longè
 lateque ceremonijs impensisq; maximis litatum
 fuit, & parentabitur quotannis, quousq; Reli-
 gio Catholica, fidesq; Christi contra portas infe-
 rorum consistet, an is vitam non satis longè pro-
 duxisse putabitur? An adhuc ut pueri & mi-
 nuti homines, sic nos reliqui ad calculum vi-
 tam hominis tam exiliter reuocabimus, ut par-
 sit vitæ & annorum ratio? An aequalibus inter-
 uallis*

146 DE VITA ET MORTE D. IACOBI
uallis metiemur gloria perfectionem & vita u-
suram? ut gloria perfecta nulla sit, nisi numerata
annis, & subiecta tempori?

Verum pueri in talis iactis aspiciunt nume-
ros: & in hominibus mirantur canos & rugas:
nos in illustrium vita virorum, non quoties ad
principium annus se conuerterit, nec quoties so-
lumentibus illuxerit, vel quoties agros arau-
erint agricolae, circumspiciemus: sed ad perfectio-
nem virtutis, & ad praestantiam gloriae tota con-
sideratione attendemus: in gloria & virtute
quaeremus annos: non in annis virtutem. Eam
verò consilij rationem cum inibimus, satis diu
intelligemus, & fortassis etiam pro mortalium
hominum consuetudine nimis diu Principem
vixisse nostrum: non alieno annorum arbitrio,
quod nostrum & in potestate nostra non est: sed
virtutis & dignitatis curriculo: quo non exspe-
ctare tarditatem annorum: sed celeritate anti-
cipare voluit, & ostendere, quid mens hominis
in virtutis & laudis studio contra annorum
iniuriam valeat.

Tamen existimant omnes, si vitam tenuisset
diutius, plus profuturum fuisse Ecclesiae Christi,
& no-

MARCHIONIS BADENS. ORAT. II. 147
& nobis: nec profecto male sentiunt: nimis ve-
rum est quod sentiunt: nec cum calamitatem no-
stram in iudicium adhibemus, satis lamentis la-
crymisque testari possumus dolorem, quem susce-
pimus. sed de eo nihil hoc loco dicendum fuit: o-
ratio tota in Principem esse instituta, & in illo
considerando versari debuit: an mors illi imma-
tura acciderit: & quia multis annis non vixit,
an idcirco non vixerit satis, & an ipsius causa
dolendum sit, non fuisse in mortali viuendi con-
ditione diutius. Ostendimus igitur planumque fe-
cimus, quod vita gloriae et pietatis, non vita an-
norum (qua vita non est, sed vis atque diuturni-
tas temporis) eousque vixerit, quò alij in infinito
annorum numero decrepitaque prorsus aetate non
perueniunt: eoque de viuendi breuitate querimo-
niam nobis reliquerit nullam. Ostendimus vi-
xisse sibi satis Principem: vixisse Deo: vivere diu-
tius si posset non velle: tum quia argumentum
proferenda gloria in terra nullum videt: tum quia
plenus triumphus & laudis, in nouam aeternam
felicitatem et copiam affluentis summae beatita-
tis, triumphali Angelorum curru à Christo in-
uectus, ludum iam fortunam mundi esse cog-
T 2 noscit

noscit: quam ne quidem isto loco positus, nomine fortuna vel vitæ dignatur. Nec cum Principis personam cogitatione nostra perlustramus, & cum in illam oculos intendimus, causam dolendi reperiemus: gratulari debemus maximo Principi: quod nobilitatus honoribus, qui in mūdo amplissimi sunt, cum affectus omnibus laudibus & ornamentis, expolitus virtute, perfectus pietate, crescere auctoritate, et partem sparsamq; per oēs terras gloriam diffundere longius nō posset, recto itinerereceptus in calum sit, et in caelestium animarum consuetudinem, non annis senex: sed senex pietate, virtute, gloria. O incredibilem felicitatem: o infinitum, qui paucis mortalibus contingit, honorum & beatitudinum cumulum: o longam triumphorum longeque continuatam seriem. IACOBUM igitur Marchionem nostrum, sanctissimam animam & partem caelestis imperij, non iam angustæ prouinciæ, sed interminatæ aternitatis Regem & Principem, quamdiu hic hospes mundi fuit, omnibus Deus signis paterni amoris circumfudit, ut gloria & dignitate, deinde religione et pietate antecurreret aequalibus ordinis istius ceteris: & nunc cum triumpho fa-

ctum:

ctum caelestis regni ciuem, & latantem Agni consuetudine, in summo inter Sanctos reposuit loco, ut Rex sit ad moderandum subiectum mundū, & Sacerdos ad odores accendendos in Dei conspectu orationum nostrarum. O fortunatus perpetua Dei beneuolentia Princeps: hic recreatus amore, ibi exhilaratus aspectu Dei: hic seper laudatus & ornatus triumphis, ist hic iam infinito imperio splendet. Nos quidem quod aspectu, quod delicijs, quæ in illo erāt, caremus, in sordibus hic & in lacrymis proiecti iacemus: tamen cum oculos ad eum intēdimus collocatū in celsissima aeterni regni sede, omnibus letitijs exultamus: & gaudemus ereptum mūdo, qui sustinere diutius dignitatem illius non potuit, & euectum esse in vberissimam plenissimamq; cali possessionem. Fratres nobis duos reliquit, Augustissimos Principes; qui si in vestigia à Fratre posita ingredientur, si adiuti intercessione Fratris, & illuminati à Deo, ut omnino speramus, à fratre incenso lumine collucebunt, lenient nobis acerbissimū maximi doloris sensum: Et filius in matris aluo relictus, cum pater cali conscenderet (quē ipse spē religionis Catholica, & amplificatorem à se iacti ca-

T 3

lestis

lestis seminis & intus praesensit, & sanctissima vaticinatione nobis enuntiauit) quantas nobis voluptates, iam cum infans in cunis est, quanta gaudia parit? Tamen factus adultior, cum sperem de se maximi Patris cognoscet, cum impressa à Patre pietatis & gloriae monumenta oculis animoq; lustrabit, lacrymas omnes nostras absterget plenius: & ut Prouincia, sic religionis & laudis possessor erit.

Nec deceßit patrocinium Principis. Relatus iam in Diuorum sedem & numerum, aspicit multo propius calamitatem nostram, & ad tutandam Christi Ecclesiam accurrere maiori subsidio potest, quam cum inter mortales mortalis esset.

Itaq; Magnifice D. Rector, & vos ceteri Proceres & auditores, nobis quidem istud, quod tam longè proiecto lumine fulsit, subductum ex aspectu, & subtractum ex oculis doleamus: Verum quia scimus quò translatum sit, et quia satis nobis hic luxit, & iam adhuc nobis lucet, lucebitq; multo deinde magis: incedamus gaudijs omnibus: ne doleamus: gratias magis agamus Deo, quod Ecclesiam adeo clementer respexerit, & ex
Luthe-

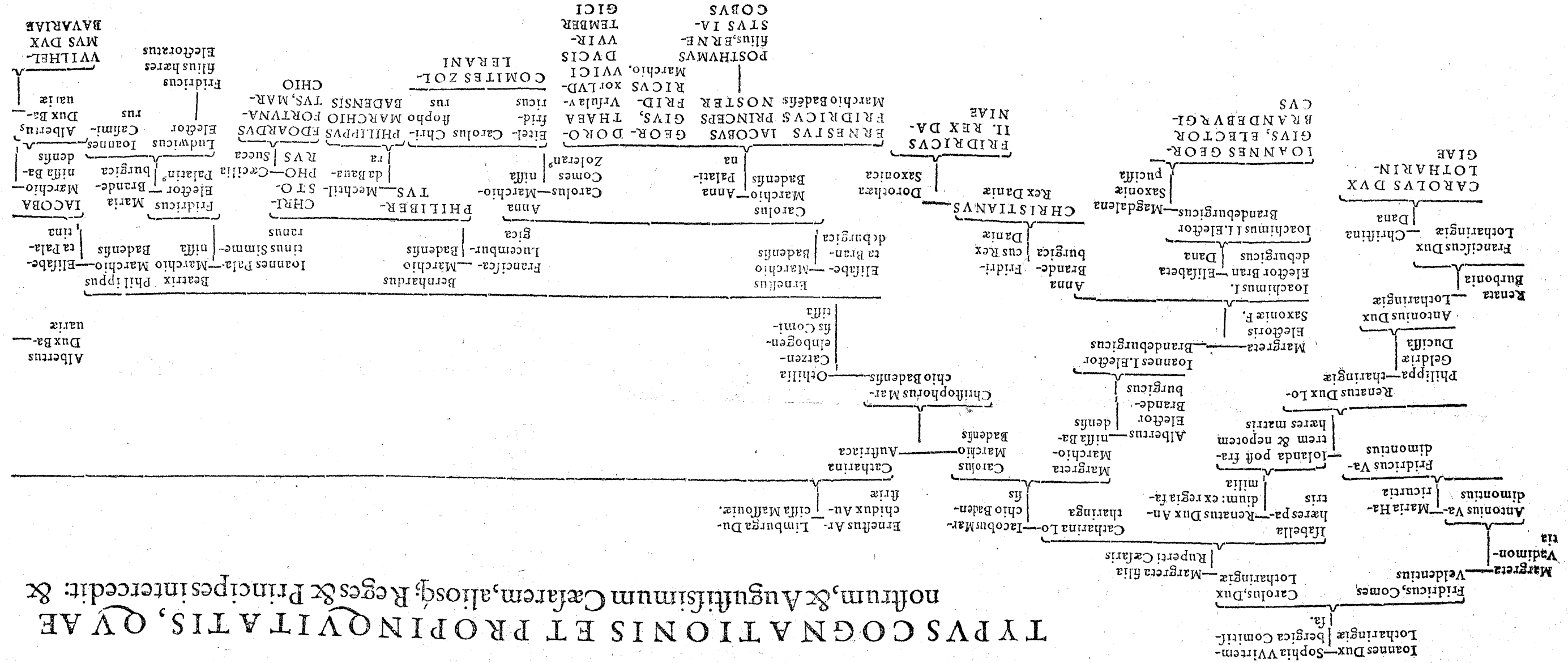
Lutheranis Principibus Germania delegerit Principem vicinum, & animi inclinatione Patrem Prouincia vestra: ut cum hic in cumulo gloria vixisset, cum laqueos erroris & vitiorum, quos Lutherus induerat, de se populoq; suo fortiter reiecisset, cum ceteris Principibus exemplum credendi & viuendi posuisset, lumen accendisset, infixisset, victoriae signum in mœnibus & in foro urbis; continuo, cum plenus esset gloria, sustulerit in caelum, quò post terra triumphos meritam pietate coronam, non in hoc mundo, ubi corona digna meritis non erat, sed in caelesti Angelorum et beatarum mentium concilio in sanctissimum caput imponderet, & deinde non mortali manu & gladio, sed caelesti potestate ad Ecclesiam fidemq; Christi defendendam armaret. Intelligitis gaudendi, non lugendi causam. Iam domum profecti, repetite memoria: recensete vxoribus, liberis, familia vestra: quod in vobis est, pro parte virili vestra contendite, ut optimi sanctissimiq; Principis, intercessoris in caelo vestri, recordatio ad posterum perpetuata, per omnes gentes & terras propagetur: & tandem, quoties acerbus haecenus, & deinde latus dies:
annua:

152 DE VITA ET MORTE D. IACOBI ORAT. II.
annua solis conuersione illuxerit, parentate bene de vobis Ecclesiaque Christi merito: cum extremum S. Laurentij Martyris festum diem ageris, adiungite in tribuenda parte honoris Iacobum Badensem Marchionem, Caroli filium: qui illo eodem die Confessor certè Religione feruens: Et tum animo, quem ad Martyrium parauerat, tum veneni sumptione Martyr, triumphali morte perlatus ipsius Christi humeris in calum fuit. Sic Patria grati ciues, et grati vicini: sic Catholici Christiani: sic Viri boni ab omnibus bonis habiti, nomen vestrum in summa celebritate ponetis, Et fructum intercessionis patrociniq̄ue Principis participabitis.

D I X I.

TIYPVS COGNATIONIS ET PROPINQVITATIS, QVAE
 nostrum, & Angustissimum Caesarem, aliosq; Reges & Principes intercedit: &

INTER IACOBVM PRINCIPEM
 in oratione posteriore attingitur.

